

5068
VINERI 5 IANUARIE 2001 • ANUL LI NR. 1

FOAIA românească

SĂPTĂMÎNAL AL ROMÂNILOR DIN UNGARIA

„În Iordan botezîndu-Te...”
Vizită la studenții din Oradea
Românii prin ei înșiși

CALENDAR ORTODOX

8 ianuarie, luni – Cuv. Gheorghe Hozevitul și Emilian Mărturisitorul; Cuv. Domnica
9 ianuarie, marți – Sf. Mc. Polieuct; Cuv. Eustratie
10 ianuarie, miercuri – Sf. Grigorie, episcopul Nisei; Cuv. Antipa de la Calapodești
11 ianuarie, joi – † Cuv. Teodosie cel Mare, începătorul vieții de obște; Cuv. Vitalie
12 ianuarie, vineri – Sf. Mc. Tatiana diaconița și Eutasia
13 ianuarie, sâmbătă – Sf. Mc. Ermit și Stratonice
14 ianuarie, duminică – Cuv. Părinți uciși în Sinai și Rait (Odovania Praznicului Botezului Domnului) Duminica a 29-a după Rusalii (a celor 10 leproși)

AGENDA

8 ianuarie

1873 – s-a născut *Iuliu Maniu*, eminent om politic. A fost președinte al Partidului Național Român, apoi al Partidului Național Țărănesc și prim-ministru al României în mai multe rânduri.

1884 – s-a stins din viață, la Ipotești, *Gheorghe Eminovici*, tatăl lui Mihai Eminescu.

1935 – s-a născut, la Tupelo (Mississippi), cântărețul american *Elvis Presley*.

9 ianuarie

1954 – a avut loc inaugurarea Teatrului de Operă și Balet din București, azi *Teatrul Național de Operă*.

10 ianuarie

1493 – s-a născut *Nicolaus Olahus*, istoric și umanist de renume europeană.

1799 – s-a născut *Petrache Poenaru*, inginer, matematician, inventator și pedagog iluminist. A inventat și brevetat, la Paris, stiloul.

11 ianuarie

1857 – s-a născut în comuna Otlaca (azi Grăniceri, România) *Ștefan Rusu*, ctitorul bisericii ortodoxe din Otlaca-Pustă. De numele lui se mai leagă edificarea școlii confesionale și construirea casei parohiale din Otlaca-Pustă.

12 ianuarie

1866 – moare, la Cernăuți, *Aron Pumnul*, reprezentant al generației pașoptiste transilvănene, filolog, adept al raționalismului lingvistic.

1976 – a murit scriitoarea engleză *Agatha Christie*.

13 ianuarie

1863 – apare, la Pesta, primul număr al foii beletristice „*Aurora Română*”, care a fost prima revistă literară scoasă la Pesta. A fost destinată în primul rând femeilor române. Întemeietorul acesteia a fost Ioanichie Miculescu, parohul ortodox local. A colaborat la această publicație și Iosif Vulcan.

14 ianuarie

1742 – a murit *Edmond Halley*, astronom englez, primul care a descoperit orbita unei comete care îi poartă numele.

1921 – s-a stins din viață *Nicolae Rocsin*, preot din Micherechi.

Foaia românească respectă ortografia română veche, dar în cazul contribuțiilor sosite din partea colaboratorilor, păstrează scrierea folosită de autor.

Pe copertă: Sfințirea caselor la Chitighaz
(Foto: Ștefan Oroian)

În atenția organizațiilor civile

În noul an, cele peste o sută de organizații civile ale minorităților vor putea primi din partea Parlamentului în total 105 milioane de lei. Comisia pentru Drepturile Omului, Minorități și Culte a publicat concursul pentru obținerea subvențiilor acordate asociațiilor înregistrate de tribunal înainte de 31 decembrie 1998. Termenul prezentării concursului este 31 ianuarie 2001. Concursul poate fi înaintat numai prin completarea unui

formular special. Informații suplimentare aflați la telefonul (1)441-5032. Apelul concursului, precum și formularul necesar poate fi obținut și de la redacția ziarului Foaia românească.

Remarcăm că în anul 2000, Parlamentul a distribuit în total 95 de milioane de lei organizațiilor civile ale minorităților. Asociațiile românești au primit atunci 7,2 milioane de lei. Uniunea Culturală a Românilor din Ungaria a câștigat 3,3 mi-

lioane de lei, 1,2 milioane s-au asigurat pentru Comunitatea Cercetătorilor și 1 milion de lei pentru Asociația Românilor din Micherechi. A mai primit câte 400 de mii de lei Societatea Culturală Română din Budapesta, asociațiile românești din Seghedin și Otlaca Pustă. Chitighăzenilor li s-au asigurat 300 de mii de lei, iar apatenilor 200 de mii de lei.

Șt. F.

Dezbateri de atelier

Ce se înțelege prin noțiunea de „educație în spirit românesc”? Problema va constitui una dintre temele următoarei întâlniri a dezbaterilor de atelier, inițiate de Uniunea Culturală. Se planifică ca în cadrul întâlnirii prietenești să se poarte o convorbire despre diferitele probleme legate de activitățile culturale românești din Ungaria. Lămurirea unor noțiuni de bază din acest domeniu se imaginează printr-un dialog liber. Sînt așteptați la întâlnire profesori,

ziariști, activiști culturali pentru a-și împărtăși părerea cu alții, precum și pentru a afla atitudinea altora despre problemele de interes comun. Moderatorul discuțiilor va fi profesorul *Mihai Cozma* din Seghedin. Dezbaterile de atelier va avea loc la sediul din Giula al UCRU, la 13 ianuarie 2001. Informații suplimentare despre posibilitățile de integrare în munca atelierului puteți obține și de la Redacția Fii românești.

Șt. Frățean

Se pregătește o carte despre Foaia de 50 de ani

În această lună se împlinesc 50 de ani, de cînd, în ianuarie 1951, a apărut primul număr al ziarului românilor din Ungaria, predecesorul săptămînalului Foaia românească. Cu această ocazie, redacția actuală a Fii planifică scoaterea unui album, care va cu-

prinde scrieri semnificative din cei 50 de ani de existență a revistei noastre. La 20 ianuarie 2001, la sediul redacției din Giula se va organiza aniversarea Fii românești. La întâlnire vor fi invitați colaboratorii din toate etapele revistei românești.

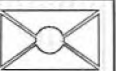
E. Iova

În sfîrșit, după luni de așteptări

S-a ales directorul școlii din Micherechi

Corpul deputaților din cadrul Autogubernării din Micherechi la ședința din 29 decembrie 2000 a ales noul director al școlii generale românești din loc. După mai multe luni de înlocuire provizorie, prin vot secret, deputații i-au dat încredere fostei conducătoare *Aurica Hoțopan*. Noua directoare va ocupa această funcție pînă la sfîrșitul anului școlar 2005–2006.

Poșta redacției

SINCERE MULȚUMIRI tuturor cititorilor și abonaților noștri care s-au gîndit la noi în prag de sărbători și ne-au trimis felicitări prin poștă și e-mail. Și redacția Fii vă urează la mulți ani (și la mulți bani), multe succese, belșug, sănătate și fericire.

SÎNTEM RECUNOSCĂTORI acelor abonați ai noștri, care dîndu-ne încredere, și-au făcut abonament la Foaie pentru întregul an 2001. Și pe această cale le promitem că redacția va face tot posibilul ca săptămînalul românilor din Ungaria, cu un trecut de 50 de ani, să supraviețuiască în toate timpurile și împrejurările.

AM DORIT SĂ FACEM UN GEST față de abonații la revista noastră, trimițîndu-le înainte de Crăciun pe gratis Calendarul românesc 2001. Îi rugăm pe cei care, din oarecare motiv, n-au primit publicația noastră, să ne semnalizeze la redacție, să le putem trimite Calendarul românesc 2001.

Un nou distins din Micherechi

Mihai Ardelean este directorul Casei de Cultură din Micherechi din anul 1992. De atunci dînsul a organizat și a realizat fel de fel de programe și întâlniri culturale, sprijinind și echipele de dansuri populare michechene.

„După terminarea Liceului Românesc Nicolae Bălcescu din Giula, am dat examen de admitere la Institutul Pedagogic Juhász Gyula din Seghedin, la secția română și educație fizică. Primul loc de muncă l-am primit la Casa de Cultură din Micherechi (care pe atunci era în același sistem cu școala și grădinița), unde am fost înlocuitor general și referent cultural, ceea ce însemna că dacă lipsea un pedagog de la școală eu l-am înlocuit indiferent de secția respectivă și în același timp am luat parte și la activitățile culturale. Pe acele vremuri eram și membru al ansamblului folcloric michechian. Am început să dansez încă în școala generală, în clasa a 5-a.

În perioada primelor alegeri de autogovernări locale s-a desființat acest centru cultural general, după care autogovernarea locală a publicat un concurs pentru postul de director al Casei de Cultură. Mi-am înaintat dosarul de concurs și am obținut un răspuns pozitiv. M-am străduit încă de la început să organizez cît mai multe programe pentru comunitatea noastră română, urmărind bineînțeles cerințele, așteptările locuitorilor. S-au desfășurat în tot mai mare măsură manifestări pentru fiecare generație din comună.

Încă din 1992 am inițiat un curs de circulație auto, colaborînd în fiecare an cu o școală de șoferi din Bichișciaba. Pentru femei am pornit un curs de croitorie, pentru care am solicitat o croitoreasă din sat. Copiii de la grădiniță și de la școala generală s-au înscris la cursul de dans modern, iar pentru cei mai mari a fost organizat așa-numitul „tinidisco”. Din cînd în cînd invităm și echipe de actori pentru a

Mihai Ardelean, cu diploma și distincția

prezenta cîte o scenetă pentru copii.

Pe lîngă programele înșirate, ocupă un loc foarte important ansamblul de dansuri populare românești. La Micherechi există două echipe de dansuri: ansamblul școlii generale și Ansamblul „Păstrătorilor de tradiții”. Echipa adulților s-a reînnoit, a luat numele lui Gheorghe Nistor, consăteanul nostru regretat, care a fost distins și cu premiul „Maestru al artei populare”. Coregraful echipelor este *Patyi Zoltán* din Seghedin, care cunoaște foarte bine dansurile noastre.

Ambele echipe, dar mai ales cea a adulților, primesc foarte multe invitații la diferite festivaluri din Ungaria și din afara țării, dintre care la cele mai multe și participăm. Întotdeauna am avut grijă ca în cea mai mare măsură să păstrăm tradițiile strămoșilor noștri, frumoasele dansuri și cîntece populare michechene. În anul 2000, Ministerul Patrimoniului Cultural Național a lansat un festival cu titlul: „Cu cultură în poarta Vestului”. La acesta am participat și noi. Ambele echipe au reușit să ajungă la faza pe țară.

În fiecare an organizăm și balul românesc michechian, unde avem ca invitați soliști și orchestre renumite din România. Nu uităm nici de bătrînii satului, pentru că în fiecare an organizăm diferite programe pentru ziua pensionarilor.

Ne amintim și de aniversările actuale: înființarea primului ansamblu de dansuri populare din Mi-

cherechi, păstrăm amintirea măștrilor artei populare Gheorghe Nistor și Teodor Covaci.

Firește că permanent sînt preocupat și pentru a îmbunătăți condițiile de muncă ale angajaților, ale echipelor de dansuri, la care mă ajută foarte mult autogovernarea locală, pentru că banii pe care îi primim de la stat pentru activitățile culturale nu ne ajung.

Bineînțeles, profităm de posibilitățile pe care ni le oferă concursurile publicate pentru minorități. În aceste zile, în timpul vacanței de iarnă, am organizat Cupa de Crăciun la tenis de masă, la care au luat parte atît copiii, cît și adulții.

În ceea ce privește planurile pentru viitor, doresc să avem puterea și statornicia să păstrăm tradițiile culturale din Micherechi. Ne-am dori ca ambele echipe să fie cît mai pregătite pentru a demonstra de fiecare dată cît de frumoase sînt dansurile, cîntecele, melodiile noastre românești.”

Rita Ruja

Distincția „Pentru românii din Ungaria” a ajuns la Bătania și Micherechi

Ultima ședință a reprezentanței românești pe țară a avut loc la Giula, în data de 29 decembrie, cînd singurul punct de pe ordinea de zi a fost festivitatea de înmînare a distincției „Pentru românii din Ungaria”. Premiul a fost fondat în 1997, prin urmare în anul 2000 s-a decernat pentru a patra oară, prin votul secret al membrilor Prezidiului ATRU. Este de remarcat că în legătură cu principiile alegerii premiului din anul trecut s-au stîrnit discuții, deoarece un vechi animator al culturii românești din Ungaria, *Svetozar Unc* a fost defavorizat, fiind preferat un politician ungur, *Láyer József*, care a cîștigat favoarea conducerii ATRU prin strădania sa pentru facilitarea în Parlament a modificării Legii pentru Minorități.

În 2000, membrii Prezidiului au ales dintre 7 pro-

puși (*Mihai Ardelean*, directorul Căminului Cultural din Micherechi, *Gheorghe Dulău*, profesor pensionar din Micherechi, *Ion Budai*, directorul Liceului N. Bălcescu, fost președinte al ATRU între 1994-98, *Corul de Femei din Bătania*, *Kindő Györgyné* din Bedeu, *Szörnyű Sándorné* din Jaca și postum *Ioan Berényi*, profesor din Săcal). Cu cîte 9 voturi au ieșit învingători *Mihai Ardelean* și *Corul de Femei din Bătania*. Primului i se înscriu pe lista meritelor activități culturale inițiate și realizate, timp de un deceniu, în fruntea Căminului Cultural din Micherechi. Formația corală din Bătania are o vechime de mai bine de un sfert de veac și întotdeauna a reprezentat cu demnitate comunitatea românească din Bătania.

Ștefan Crăsta

Concert și expoziție la Oradea

În preajma Crăciunului, în sala Centrală a Muzeului „Țării Crișurilor” din Oradea, corul „Pro Musica” din Giula a susținut un concert de neuitat, de la inimă la inimă, de la suflet la suflet, coriștii fiind soli adevărați ai culturii române din Ungaria. Glasurile corului nostru au fost întărite de acustica sălii și au pus în mișcare, cele mai sincere sentimente ale unui public exigent.

În aceeași zi, la 22 decembrie 2000, la Muzeul „Țării Crișurilor” din Oradea *dr. Aurel Chiriac*, directorul muzeului, a vernisat expoziția a cinci artiști plastici români din Ungaria. Lucrările pot fi vizionate pînă în ziua de 4 februarie 2001.

Text: Șt. O. – Foto: Aurelia Nemeș

(Articol în pagina a 16-a)

După sărbători...

A trecut un minut, o oră, o zi, o lună, un an, un secol, un mileniu, au trecut sărbătorile de iarnă, a trecut Anul Nou. Și nu am observat că s-ar fi întîmplat ceva deosebit. A mîncat cel care a avut de mîncat, a băut cel care a avut de băut, s-a distrat cel care a avut chef să se distreze. A flămînzit cel care a flămînzit și pînă acum, a însetat cel care nu a avut de băut. Au fost focuri de artificii de la New York pînă la Seghedin, de la Seghedin pînă la Giula... Totul s-a făcut în numele omului, de către om și pentru omenire. Urmărind televizorul în ziua de Anul Nou, pe fiecare canal puteai vedea focuri de artificii. Cîți bani au fost aruncați în aer pentru o

dipă, pentru un moment de fericire, pentru a uita greutățile, pentru a goni răul...?

Cîte felii de pîine, cît lapte, cîtă carne, cîte haine am fi putut cumpăra pentru cei săraci, pentru cei oropsiți, pentru cei uitați de soartă?! Atenție. Speranță. Am citit undeva că mileniul care urmează va fi mileniul sufletului, al iubirii, al sentimentelor. Ieri seară plimbîndu-mă sub cerul înstelat, m-am liniștit, razele curate ale stelelor umplîndu-mă de o pace, de o liniște binefăcătoare, mi-a risipit haosul de ieri. Azi dimineață soarele tot acolo a răsărit ca și pînă acum, noi continuăm acolo unde am terminat alaltăieri... Cu „dulcedăruire” aștept tot ce se leagă de „omîubire”.

Șt. Oroian

O structură de autogovernare minoritară cu slăbiciuni

Alegerile din 1998 au adus la suprafață o sumedenie de neajunsuri ale Legii pentru Minorități și ale Legii Electorale. Acum doi ani, „mulțumită” reglementărilor legale prea îngăduitoare, ne-am trezit cu zeci de autogovernări „românești”, care în spatele lor nu aveau comunități românești reale, mai mult chiar: nici membrii multor reprezentanțe românești n-au aparținut comunității românești autentice. Părerile celor care mereu criticau noul sistem de reprezentanță de minoritate nu au fost luate în seamă, dar după șocul electoral binecunoscut, chiar și politica mare s-a arătat dispusă la modificări de lege. Marea întrebare este însă: sînt suficiente numai mici modificări sau avem de-a face cu o structură care singurează din toate mădulele?

Mulți sînt de părere că autogovernările minoritare nu reprezintă realmente acele mase, pentru care sînt alese. Sîntem în perioada de pregătire a modificării de lege, dar – bineînțeles, ne-am obișnuit deja cu așa ceva – nici treaba asta nu se face în prea mare grabă. Spre fericire, am ajuns ca critica sistemului să nu se facă numai din partea unor intelectuali din afara conducerii,

care ușor pot fi categorisiți în rîndul supăraților.

Un articol, semnat de *Rátkai Árpád*, în numărul din 8 decembrie 2000 al cotidianului *Népszabadság*, cu titlul de „Bibélouri juridice și etnobiznis” („Jogi műtyör és etnobiznisz”), susține o idee aparent inadmisibilă în condițiile politice de astăzi. Autorul pune întrebarea: oare dispun de legitimitate reală autogovernările minoritare locale? Apoi, autorul susține nici mai mult, nici mai puțin decît că, de fapt, asociațiile de naționalitate sînt adevăratele focare culturale și organizațiile de reprezentanță, cu susținere mult mai largă decît autogovernările. Afirmările cu tremurătoare pentru adepții sistemului de autogovernări sînt argumentate și întărite și prin cercetări efectuate la 46 de autogovernări minoritare locale. Rezultatele acestora pot fi aflate în numărul din noiembrie al revistei *Régió*. În urma analizelor (în care de altfel au fost incluse și două reprezentanțe românești) se poate aprecia că componența corpurilor locale ale minorităților depinde în cea mai mare parte numai și numai de locul ocupat de candidați pe listă și nu de aptitudinea acestora. „Deci, majoritatea alegătorilor ar

vota și pe calul lui Caligula, dacă ar ocupa un loc bun pe listă” – afirmă *Rátkai Árpád*, care mai accentuează că pînă ce autogovernările nu sînt supuse nici unui control social, practic ele plutesc în aer, pe cînd conducerea asociațiilor de minoritate se află sub o supraveghere continuă, exercitată chiar de membrii organizațiilor. Reprezentanțele pot folosi bugetul lor după bunul lor plac, nimeni nu le trage la răspundere. În schimb, sfera civilă, asociațiile, dispun numai de fonduri destinate unor scopuri concrete, iar folosirea banilor poate fi verificată de oricare membru.

Rátkai ajunge la concluzia că nici n-ar fi nevoie de autogovernări minoritare locale, deoarece ele sînt votate de alegători care deseori nici nu cunosc adevărata valoare a candidaților. Toate drepturile exercitate de autogovernări s-ar putea atribui asociațiilor, care și pînă acum au funcționat mult mai bine, pe baze mult mai democratice decît cele ale autogovernărilor. În concepția autorului, autogovernările pe țară s-ar forma pe baza asociațiilor, care includ, de fapt, cele mai active pătri ale naționalităților.

Idei foarte interesante, care conțin mai mult decît un simbul de adevăr. Mă tem însă că acestea par idei eretice, în condițiile actuale, cînd atît puterea de stat, cît și autoconducerea minoritare apără și susțin în unanimitate sistemul actual de reprezentanță. Probabil că după un timp vom ajunge la o restructurare mai cuprinzătoare a reglementărilor, deoarece se conturează tot mai bine numeroasele deficiențe ale sistemului de autogovernare. Dar ca să fie luate în considerare și părerile celor din afara „terenului de joc”, probabil că va fi nevoie de un „cutremur” și mai mare, decît cel din 1998. Oricum, „etnobiznisul” se află în plină înflorire. Este la modă să fii minoritar, cînd este vorba despre împărțirea banilor, însă – în mod curios – la muncă se îmbulzesc mai puțini. Sînt convinși că aceste analize aduse ca argument nu vor fi luate în considerare nici în zilele noastre, nici în viitorul apropiat.

Vitrina este aranjată frumos, dar Doamne ferește ca cineva să intre în magazin.

Ștefan Crăsta

Din nou despre abonații la Foaie

Este un lucru impresionant că săptămînalul nostru are abonați în cele mai diferite colțuri ale țării. Citori desprîși demult de locurile de baștină – îndrăznim să considerăm – se leagă de cultura românească și prin înscrierea la Foaie, ziarul oferindu-le o șansă ca să țină legătura cu comunitatea din care făceau parte cîndva. Astfel, Foaia românească are abonați la Székesfehérvár, Miskolc, Szolnok, Szentendre, Mácău, Debrecin, Szokolya, Gödöllő, Vác, Tét, Soltyvadkert, Baja, Tököl, Gyál, Erd, Dunakeszi, Göd sau chiar și la Balatonfüred. Dar sîntem onorați și pentru abonarea la săptămînal al cititorilor noștri din Șercad, Crîstor, Köröstarcsa, Szabadkígyós, Mezőhegyes sau Magyarbányhegyes.

Ne bucură că Institutul pedagogic pentru pregătirea educatoarelor din Szarvas s-a înscris pentru studentele sale la 5 exemplare ale Foii. Constatăm tot atunci cu o oarecare întristare că la săptămînalul românesc nu este abonat nimeni dintre profesorii de azi ai Catedrei de română a Universității Eötvös Lóránd din Budapesta, instituție cu o tradiție de peste 130 de ani, constituită pentru instruirea la

cel mai înalt nivel a tinerilor români din Ungaria și Ardeal. Dintre școlile generale și liceul românesc este abonată la Foaie doar școala din Aletea și Otlaca-Pustă. Dintre toți cei 11 directori ai școlilor de naționalitate română sînt abonați la ziar doar conducătorii școlilor din Aletea și Chitighaz.

Dintre președinții organizațiilor civile, atașate Uniunii Culturale a Românilor din Ungaria este abonat la Foaie reprezentantul din Apateu, Budapesta, Giula, Otlaca-Pustă și Seghedin. Dintre primarii români, Foaia are abonat numai la Micherechi. Dintre președinții autogovernărilor românești pe localități au abonament la ziarul românesc reprezentantul sectorului II și VII al Budapestei, președintele autogovernării românești din Bichișciaba, Bătania, Chitighaz, Giula, Otlaca-Pustă, Seghedin și, deci, din Micherechi.

Dintre preoții bisericilor românești sînt abonați nominal la Foaie preoții parohi din Bătania, Jaca, Crîstor, Otlaca-Pustă, Chitighaz și Cenadul Unguresc. Numărul acelor cititori care au deschis paginile virtuale ale Foii pe Internet a crescut la 402.

Șt. F.

Cartea își caută cititorul

Cu sprijinul Fundației Publice „Pentru Minoritățile Naționale și Etnice din Ungaria” și a Editurii NOI a apărut, în toamna anului 2000, un almanah cu cele mai reușite interviuri, reportaje, portrete realizate în cadrul emisiunilor românești de radio. „Dragi ascultători...” – Radiofonie românească în Ungaria este un volum, care a apărut în îngrijirea Redacției Românești a Radiodifuziunii Maghiare, instituție care în acest an a împlinit 20 de ani de existență. Din acest almanah puteți cunoaște istoricul radiofoniei românești din Ungaria, puteți citi interviuri cu regretatul preot dr. Petru Mîndruțu, cu profesorii dr. Gheorghe Petrușan, Caterina Tiritean, dr. Gheorghe Santău, dascălul Gheorghe Dulău, articole despre bisericile ortodoxe și baptiste, și alte lucruri interesante despre românii din Ungaria.

Toți cei care ne vor retrimite acest talon, semnalînd dorința de a avea în biblioteca personală Almanahul Radio, vor primi din partea redacției noastre această carte. Nu aveți altceva de făcut decît să trimiteți pe adresa Foii românești (5700 Giula, str. Gh. Doja nr. 8.) talonul completat.

Numele și prenumele:.....

Adresa:.....
Da, aș vrea să primesc un exemplar din cartea „Dragi ascultători...” – Radiofonie românească în Ungaria.

Mandat garantat în Parlament

În România, minorităților naționale li se asigură cel puțin un mandat în Parlamentul țării, în caz că organizațiile lor nu întrunesc la alegerile generale numărul de voturi care ar putea concura cu rezultatele electorale ale partidelor politice. La recente alegeri, dintre minoritățile naționale doar Uniunea Democratică a Maghiarilor din România (UDMR) a adunat suficiente voturi ca să obțină mai multe mandate, 27 de locuri în Camera Deputaților și 12 mandate în Senat. Dreptul minorităților la cel puțin un mandat garantat în Parlament este stabilit prin Constituția țării. Se mai precizează în legea de bază că cetățenii unei minorități naționale pot fi reprezentați în aceste condiții numai de o singură organizație.

În Parlamentul României, constituit în aceste zile, au primit cite un mandat organizațiile următoarelor minorități: albanezii, armenii, bulgarii, slovacii și cehii (mandat comun), croații, grecii, evreii, germanii, italienii, macedonenii slavi, polone-

zii, romii, rușii lipoveni, rușii, sirbii, tătarii turcomusulmani, turcii și ucrainenii.

Cele 18 mandate ale minorităților împărțite astfel se adaugă la numărul de 327 de locuri ale Camerei Deputaților, ocupate de cele 5 partide politice care formează în prezent Parlamentul României. În Camera Deputaților, Partidul Democrat Social din România (PDSR) are 155 de mandate, Partidul România Mare (PRM) 84, Partidul Democrat (PD) 31, Partidul Național Liberal (PNL) 30, UDMR 27, iar minoritățile au deci 18 mandate. În această Cameră, dacă minoritățile votează împreună cu PDSR, acesta dispune de majoritatea absolută. Remarcăm însă, Parlamentul României are două camere, iar minorităților li se garantează un loc sigur doar în Camera Deputaților. Senatul are 140 de mandate. În problema încredințării guvernului sau a bugetului țării, cele două camere țin ședințe în comun.

- ș -

Cronica a apărut în 12 pagini cu un format A/4, cu ceva mai mică, decât mărimea unei coli de dactilografiat, cu imagini în culori pe prima și pe ultima pagină. Primul număr al Cronicii debutează cu fotografia sediului ATRU, a Centrului Cultural Român și a Catedralei Sf. Nicolae. Textul și fotografiile de titlu din numărul de debut al Cronicii sugerează „trinitatea” din gândirea redactorilor: „Biserica ne dă credința, iar cultura ne dă încrederea în moștenirea trecutului nostru de români. Autogovernarea este forma prin care gândurile noastre pot căpăta forța care să le dea viață.”

Scrierea din primul număr, pagina 2, pune întrebarea „De ce Cronica?”. Răspunde editorul responsabil al ziarului Traian Cresta, președintele ATRU: „Autogovernarea pe Țară a Românilor din Ungaria are șansa, oferită de lege, de a avea propriul său organ de presă.” Colectivul redacțional susține prin editorialul din prima pagină al numărului de debut: „Dorim să fim cronicarii întregii comunități românești din Ungaria”, iar mai jos menționează, Cronica „va trebui să se aseme-ne unui curcubeu ce prin-

Iată Cronica!

Zis și făcut. Autogovernarea pe Țară a Românilor din Ungaria (ATRU) scoate la 8 și la 22 decembrie 2000 câte un număr al revistei Cronica. Mai jos Vă prezentăm noul periodic al reprezentanței pe țară.

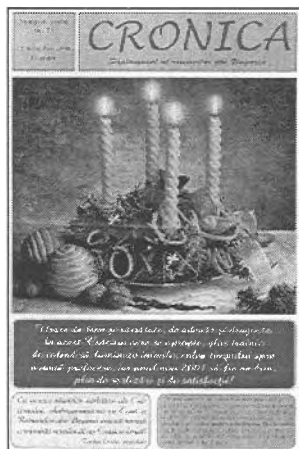
culorile sale variate va atrage privirile tuturor”.

Numele membrilor colectivului redacțional îl aflăm doar din al doilea număr al Cronicii: Eva Ruja Bányai, Liliana Brad, Tiberiu Juhász, Ioan Sz. Kiss, Eva Ruja Molnár, László Molnár, Stela Nicula, Ana Radici Repisky, Sorin Trocan.

În numărul de debut, în pagina 2, Molnár László îl întreabă pe Viorel Rotar „Ce ziar ați dori să răsfobiți?”. Proprietarul de pensiune din Macău ne destăinuie: „Aș

vrea să rămânem și pe mai departe cetățeni de același grad al Ungariei, iar din cauza stării noastre de minoritate să nu trebuiască să ajungem niciodată într-o situație incomodă, neplăcută. Pentru aceasta Cronica ar putea face multe. Bineînțeles, trebuie să țină relații și cu țara-mamă, însă în așa fel, încât să nu cădem pe cealaltă coastă a calului, precum zice cunoscutul proverb maghiar.”

Primul număr al Cronicii prezintă, în pagina 4, scrierea lui Sorin Trocan despre simpozionul Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria, organizat în colaborare cu ATRU. În același număr, Ana Radici publică în paginile 4 și 5 un amplu material despre problemele de funcționare a grădiniței de la Grădinița din strada Galamb din Giula. Paginile 6 și 7, semnate de „tj”, trec în revistă activitățile din ultimul an ale ATRU. În pagina 8 aflăm „15 întrebări despre noi... români din Ungaria”. Cronica rezervă în pagina 9 un spațiu larg simpozionului Institutului de Cercetări al Românilor din Ungaria. În primul număr al revistei ni se mai relatează și despre vizita rectorilor din România la Bătaia, Bichișciaba și Giula. Întâlnirea intermediată de ATRU „a constituit o filă de istorie vie”, aflăm din scrierea din pagina 11. Semnatarul articolului remarcă: rectorii oaspeți au avut ocazia să afle direct despre problemele ce confruntă învățământul în limba română din Ungaria, astfel, în urma experienței „au aflat de marea sete de carte românească de calitate care există în

rîndul elevilor români din Ungaria”, susține Sorin Trocan.

În Cronica din 22 decembrie 2000, János Halász, șeful biroului comercial ungar de la București scrie în pagina 3 despre „perspectiva relațiilor economice ungare-române”, iar Sorin Trocan enumeră noutățile de la vama românească. Aflăm că „raporturile transfrontaliere se extind” și că se fac demersuri serioase ca trecerea camionetelor să se lărgască de la capacitatea de 3,5 tone la 7,5 tone atât la vama din Micherechi, cât și la cea din Bătaia. Eva Bányai publică în pagina 4 un interviu cu Sarkadi Ferenc, membru al Autogovernării române din Aletea pe tema reînființării după un an și jumătate a echipei de dansuri populare a tinerilor din loc. Revista Cronica, apărută în Ajunul de Crăciun, publică în paginile 6 și 7 pastorală Părintelui Sofronie, episcop al Bisericii Ortodoxe Române din Ungaria. În pagina 8 și 9 scrie baptistul dr. Ștefan Cioca, precum preotul ortodox I. O. Rudeanu. Revista publică aici poezia „Colind” de

Lucian Magdu, alături de versurile Luciei Borza, cu titlul „Decembrie”. Paginile 10 și 11 evocă datinile strămoșești din Leta Mare, Chitighaz, Otlaca-Pustă și Săcal. Liliana Brad ne scrie tot aici că „în România obiceiurile sînt în tranziție”. În penultima pagină a celui de-al doilea număr al Cronicii, Ana Radici Repisky semnează un interviu cu profesoara de muzică din Giula, Veronica Garami, tinăra care „de copilă a fost prinsă de mreaja muzicii”.

Revista Cronica se definește ca „săptămînal al românilor din Ungaria”, plagiind ideea de bază de peste douăzeci de ani a unei alte reviste românești din această țară. Președintele ATRU, Traian Cresta scrie în numărul din 8 decembrie, în pagina 2 a Cronicii, că periodicul o să ni-l ofere de acum înainte „săptămînal”. Cel de-al doilea număr al revistei a apărut cu două săptămîni după primul. În acesta, pe prima pagină se scriu următoarele: „Dacă demersul nostru va avea succes, ceea ce pînă acum a fost o probă va deveni săptămînalul Dumneavoastră”.

Autogovernarea pe Țară a scos două numere ale revistei Cronica. Prin aceasta a îndeplinit condiția de a participa la concursul pentru obținerea subvenției din bugetul de stat de la Fundația Publică „Pentru Minoritățile Naționale și Etnice din Ungaria”. Curatoriul Fundației sprijină de regulă doar o singură publicație a fiecărei minorități naționale. Oare atunci Traian Cresta, în scrierea sa din primul număr, de ce susține despre Cronica: „Acest săptămînal este doar o voce în plus în corul comunității românilor din Ungaria, nu un solist care vrea să înlăture concurența”?

- va -

Reprezentanții mass-media din diferite țări s-au întrunit la Turnu Severin

La mijlocul lui decembrie, la Turnu Severin a avut loc un colocviu în cadrul căruia au fost invitați redactori-șefi ai publicațiilor, posturilor de radio și de televiziune de limba română care își desfășoară activitatea în afara granițelor României. Organizat de către Guvernul României, Departamentul pentru Relațiile cu Românii de peste hotare, primăria municipiului Turnu Severin și Palatul cultural „Teodor Costescu”, colocviul a întrunit redactorii publicațiilor, posturilor de radio și televiziunii de limba română din Ucraina, Iugoslavia, Ungaria, Bulgaria și Republica Moldova.

Colocviul a avut drept scop stabilirea unui dialog între comunitățile românești de pretutindeni. Programul a inclus o vastă suită de manifestări culturale, expoziții, lansări de carte, spectacole de muzică și poezie, precum și numeroase sesiuni de comunicări în cadrul cărora s-au făcut cunoscute realitățile sociale din zonele de spiritualitate românească. În cadrul sesiunilor, participanții la coloc-

viu au dezbătut probleme legate de rolul publicațiilor, posturilor de radio și televiziune din afara granițelor românești, în cunoașterea și promovarea valorilor culturale naționale ale României în lume.

Participanții la colocviu au adoptat un document final în care s-a constatat că situația minorităților românești diferă de la o țară la alta în raport cu principiile și standardele europene. Prin intermediul actului a fost solicitat sprijinul statului român în susținerea eforturilor comunităților românești din Ucraina pentru a-și apăra și păstra identitatea națională. S-a propus, de asemenea, formarea unui consiliu de coordonare consultativ cu participarea reprezentanților românilor de peste hotare.

Românii din Ungaria au fost reprezentați la întrunirea de la Turnu Severin de Petru Cîmpian, redactor-șef al emisiunilor în limba română la radio și Tiberiu Boca, redactor-șef al Redacției Române a Televiziunii Maghiare.

Despre valori

Îngrijorare, tristețe și amar mă cuprinde atunci cînd îmi imaginez viitorul gazetăriei noastre românești din perspectiva Cronicii. „Vom ști să punem la punct, cînd va fi cazul, acele elemente izolate care se pretind a fi singurele glasuri ale scrisului în limba română” – sînt gândurile ziariștilor de la Cronica, în timp ce pregătesc o revistă pentru toți românii din Ungaria.

Ziarul ATRU, așa cum s-a prezentat în numărul de probă, este o anacronie pentru presa anilor 2000. În scrierea „În loc de răspuns”, colectivul redacțional are sfaturi și pentru referentul din administrația de stat cu problemele minorităților. La acest capitol, consider motivat să atrag atenția asupra celor spuse de factorii hotărîtori ai programului guvernamental, privitor la

minoritățile naționale. Ungaria sprijină menținerea și dezvoltarea valorilor culturale ale minorităților, considerînd aceste valori ca elemente integrante ale culturii țării. Bazîndu-mă pe aceste considerente, susțin cu fermitate că Foia românească constituie o valoare culturală reală, produsă de-a lungul deceniilor. Desființarea Foii ar fi o pierdere nu numai pentru cultura românească.

Șt. Frățean

Un dar ce nu-și pierde valoarea

Charles R. Swindoll

„Adevărat vă spun că ori de câte ori ați făcut aceste lucruri unuia din acești foarte neînsemnați frați ai Mei, Mie Mi le-ați făcut” (Matei 25:40)

Teddy Stallard era unul dintre cei cărora li se potrivește foarte bine expresia „acești foarte neînsemnați frați ai Mei”, era prea puțin interesat de școală, pantofii îi era prăfuiți, hainele veșnic șifonate, părul niciodată pieptănat. Un copil cu o față încruntată, cu ochii sticloși, care de obicei priveau în gol când învățătoarea lui Miss Thompson vorbea cu el, Teddy răspundea monosilabic.

Dezinteresat, nemotivat și cu totul închis în sine, Teddy era un băiat pe care cu greu l-ai fi putut îndrăgi, darămite iubi. Deși Miss Thompson afirma mereu că simte aceeași dragoste față de toți elevii ei, aceasta nu corespundea întru totul realității.

Când corecta lucrările lui Teddy, îi făcea aproape de fiecare dată plăcere – oricât de nefiresc ar părea – să sublinieze cu roșu răspunsurile mereu pe dos pe care le dădea Teddy la întrebări, iar când mai adăuga și un „insuficient” la sfârșitul lucrării, era parcă cuprinsă de un sentiment reconfortant. De fapt, Miss Thompson ar fi trebuit să știe mai bine cum stau lucrurile. Citise evaluările anuale și știa mai multe despre Teddy decât îi plăcea să recunoască. Evaluările erau cât se poate de obiective.

Clasa I.: Teddy promite rezultate bune la învățătură și un comportament bun, dar situația din familia lui lasă foarte mult de dorit.

Clasa a II-a: Teddy ar putea să dea mai mult. Mama lui este grav bolnavă. Este puțin sprijinit acasă.

Clasa a III-a: Teddy este un băiat cuminte, dar mult prea serios. Învăță greoi. Mama lui a decedat anul acesta.

Clasa a IV-a: Teddy primește foarte greu lucrurile, dar are un comportament bun. Tatăl lui este complet dezinteresat în ce-l privește pe Teddy.

Crăciunul bătea la ușă. Băieții și fetele din clasa domnișoarei Thompson i-au adus acesteia cadouri de Crăciun. Și-au îngrămădit darurile pe catedră, strângându-se nerăbdători în jurul ei pentru a vedea ce va spune învățătoarea despre darurile lor. Domnișoara Thompson a rămas surprinsă să constate că printre cadouri se afla unul și de la Teddy. Cadoul era împachetat în hîrtie ieftină, fiind lipit cu bandă adezivă. Pe hîrtia de culoare maronie scria simplu: „Pentru Miss Thompson, de la Teddy”. Când învățătoarea a deschis pachetul, din el au căzut o broșă lipsită de gust, cu pietricele din sticlă, din care jumătate erau căzute, și o sticlă cu parfum ieftin.

Colegii și colegele lui Teddy au început să chicotească și să-și dea ghionturi la vederea cadoului. Dar învățătoarea a avut suficientă prezență de spirit ca să-i reducă imediat la tăcere prin simplul gest al prinderii broșei la piept și al picurării câtorva stropi din parfumul ieftin pe încheietura mîinii stîngi. Și-a ridicat brațul, i-a lăsat pe copii să miroase și i-a întrebat: „Ei, ce părere aveți? Nu miroase frumos?” Aceștia au reacționat entuziasmați cu „Oh” și „Aa”.

La terminarea orelor, când toți ceilalți elevi au plecat acasă, Teddy a rămas în urmă. S-a apropiat încet de catedră și a murmurat abia inteligibil: „Miss Thompson... Miss Thompson... mirosiți exact ca mămica mea... și broșa ei vă vine foarte bine. Mă bucur atât de mult că v-au plăcut darurile mele.” După ce Teddy a ieșit din clasă, domnișoara Thompson a îngenucheat la catedră, cerîndu-i printre lacrimi lui Dumnezeu să o ierte.

În dimineața următoare când copiii au intrat în clasă, au fost întâmpinați de o învățătoare transformată. Miss Thompson nu mai era aceeași. Ea nu mai era o simplă învățătoare, ci devenise instrumentul lui Dumnezeu. Își propusese ca pe viitor să-și iubească într-adevăr elevii și să îi trateze astfel încît să le influențeze întreaga viață în bine. A început să-și dea toate silințele cu ei,

ajutîndu-i din răputeri, mai ales pe cei care nu învățau prea bine și în mod deosebit pe Teddy Stallard. La sfîrșitul anului școlar rezultatele lui Teddy se îmbunătățiseră simțitor. Își întrecuse majoritatea colegilor, iar pe unii îi lăsase chiar cu mult în urmă.

A trecut o perioadă lungă de timp fără ca domnișoara Thompson să mai audă ceva despre Teddy. Însă într-o zi, poștașul i-a adus o scrisoare:

Dragă Miss Thompson, aș vrea să fiți prima care află că voi încheia al doilea din clasă școala elementară. Multe salutări, Teddy Stallard.

Patru ani mai tîrziu a sosit o altă scrisoare:

Dragă Miss Thompson, tocmai am aflat că sînt cel mai bun din clasă. Vreau să fiți prima care află. Nu a fost ușor la liceu, dar mi-a plăcut. Multe salutări, Teddy Stallard.

După cîțiva ani:

Dragă Miss Thompson, de astăzi sînt dr. med. Theodore Stallard. Ce părere aveți? Vreau să fiți prima care află. Luna viitoare mă căsătoresc – mai exact, pe 27. Vă invit cu mult drag. Aș vrea să veniți și să ocupați locul pe care l-ar fi ocupat mama mea, dacă ar mai fi trăit. Sînteți singura rudă pe care o mai am (tatăl meu a decedat anul trecut). Multe salutări, Teddy Stallard.

Domnișoara Thompson s-a dus la nunta lui Teddy și a ocupat locul pe care l-ar fi ocupat mama lui. Meritase într-adevăr acel loc. Ce făcuse ea pentru Teddy, acesta nu va putea uita niciodată.

Dar dumneavoastră? Ce-ați putea dăruia dumneavoastră? În loc să dăruieți ceva cumpărat, îndrăzniți să vă gîndiți la un cadou care să dănuie în timp. Dar vă rog, fiți plini de generozitate cînd veți dăruia: Dăruieți-vă pe dumneavoastră în 2001 unui „Teddy Stallard”, unuia dintre „acești foarte neînsemnați”, pe care astfel să-l ajutați să devină unul dintre „cei mari”.

Extras din cartea „The Quest for Character”, apărută la Multnomah Press.

Dragi Cititori!

La început de an dorim să rezervăm acest spațiu din pagina Isus Salvatorul pentru a vă prezenta ideile principale ale planului de mîntuire al lui Dumnezeu. Avem dorința nu numai de a vă prezenta dumneavoastră, cititorilor noștri felul în care oamenii experimentează credința lor în Dumnezeu, ci și de a ne încuraja în stabilirea unei relații personale cu Dumnezeu. Dacă nu vă este clar sensul și scopul vieții dumneavoastră, citiți, vă rugăm, ce ne spune Biblia.

În primul rând... Dumnezeu ne iubește!

„Fiindcă atât de mult a iubit Dumnezeu lumea, că a dat pe singurul lui Fiul, pentru ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică.” (Ioan 3:16)

În al doilea rând... Fiecare om este un păcătos și păcatul l-a despărțit de Dumnezeu!

„Fiindcă pe pămînt nu este nici un om fără prihană, care să facă binele fără să păcătuiască.” (Ecleziastul 7:20)

„Căci toți au păcătuit și sunt lipsiți de slava lui Dumnezeu.” (Romani 3:23)

În al treilea rând... Isus Cristos este singura cale de a scăpa de păcat!

„Cristos, de asemenea, a suferit odată pentru păcate, El, Cel neprihănit pentru cei nelegiuîți, care să ne ducă la Dumnezeu.” (Petru 3:1)

„În nimeni altul nu este mîntuire: căci nu este sub cer nici un alt Nume dat oamenilor, în care trebuie să fim mîntuiți.” (Faptele Apostolilor 4:12)

În al patrulea rând... Trebuie să-l acceptați pe Isus Cristos ca Domnul și Mîntuitorul dumneavoastră personal!

Isus numește această experiență „naștere din nou”. El a spus că „...un om nu se naște din nou, nu poate vedea Împărăția lui Dumnezeu.” (Ioan 3:36) Vă facem invitația de a-l accepta pe Isus ca Mîntuitorul dumneavoastră personal. Dacă veți face acest lucru, atunci veți deveni un copil al lui Dumnezeu. „Dar tuturor celor care l-au primit, acelor care cred în Numele Lui, le-a dat dreptul să se facă copiii lui Dumnezeu.” (Ioan 1:12)

Rostiți din toată inima următoarea rugăciune:

„Doamne, eu care recunosc că sunt un păcătos, cred că Tu ai murit pe crucea Golgotei pentru păcatele mele. Îmi deschid inima și Te primesc ca Mîntuitor și Domn al vieții mele. Preia Tu conducerea vieții mele și ajută-mă să fiu un credincios după voia Ta. Amin.”

Vă dorim din toată inima un An Nou binecuvîntat și fericit împreună cu Domnul Isus!

Pastor Daniel Burtic

Programul de duminică al bisericilor baptiste

Cenadul Unguresc

ora 9.30 și 14.00 – serviciu divin

Chitighaz

ora 9.00 – oră de rugăciune
ora 10.00 și 15.00 – serviciu divin

Micherechi

ora 9.00 – oră de rugăciune
ora 10.00 și 17.00 – serviciu divin

La Sfînta Liturghie de Crăciun de la Niceea

Biserica Ortodoxă, împotriva naționalismului

Întîistătătorii Bisericii ortodoxe surori din întreaga lume au oficiat împreună, la Niceea (astăzi Iznik-Turcia), Sfînta Liturghie din a doua zi a Crăciunului, slujbă oficiată pe locul unde odinioară se înălța Biserica „Sfînta Sofia”. Cei 15 înalți ierarhi ortodocși, care au sărbătorit alături ultimul Crăciun al mileniului, au slujit în aer liber, între ruinele fostei biserici creștine, transformată în secolul al XIV-lea în moschee, în prezent fiind declarată muzeu.

Niceea este o localitate turcă, situată la aproximativ 200 de kilometri de Istanbul, întemeiată în anul 316 înainte de Hristos de un general al lui Alexandru cel Mare, sub numele de Antigonă. Numele de Niceea l-a primit la șase ani de la întemeiere, după prenumele soției regelui Lysimahos. Fiecare bucată de pămînt din această zonă poartă amprente ale unei culturi milenare.

Împăratul Constantin cel Mare a convocat la Niceea, în anul 325 după Hristos, primul Sinod Ecumenic, în cadrul căruia a fost încheiată dogma Sfintei Treimi și ideea unui Iisus Hristos „născut, nu făcut”. În acest Sinod și într-un alt Sinod Ecumenic desfășurat la Constantinopol în anul 381 d. H. a fost realizat textul Crezului.

Tot la Niceea s-a desfășurat și cel de-al șaptelea Sinod Ecumenic, în anul 787, care de altfel a fost și ultimul, în cadrul căruia s-a consacrat cultul sfintelor icoane.

La slujba de Crăciun de la Niceea a fost prezent și un grup de aproximativ 50 de pelerini români, Biserica Ortodoxă Română fiind reprezentată de o delegație condusă de *Patriarhul Teoctist* și din care au făcut parte *ÎPS Daniel*, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, *PS Cassian*, Episcop al Dunării de Jos și secretarul de stat pentru Culte, *Nicolae Brânzea*.

Cei 15 reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe surori, în frunte cu Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului, Sanctitatea sa *Bartolomeu I*, au lansat la Niceea, un mesaj pentru înfrățirea

mult doritei unități creștine, ideal ce poate fi realizat numai pe calea dialogului „în spiritul adevărului și al dragostei”. Ei și-au exprimat regretul pentru faptul că Biserica Creștină a fost divizată în cel de-al doilea mileniu, însă s-au arătat încrezători ca în viitor lumea creștină va fi capabilă să realizeze unitatea care este „aflată de adînc dorită și necesară”. Aceeași idee a unității a fost reluată și în ceea ce privește lumea ortodoxă, un accent deosebit punîndu-se pe comuniunea deplină dintre Bisericile ortodoxe și pe condamnarea „schismaticilor” din cadrul unor Biserici ortodoxe care fac rău acestora”.

Ierarhii au mai subliniat în mesaj faptul că, prin natura sa, Biserica nu poate constitui un mijloc pentru propagarea sau facilitarea politicianismului, naționalismului sau intereselor rasiale.

Mesajul este semnat de Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic, Patriarhii sau Arhiepiscopii Petros al Alexandriei, Ignatius al Antiohiei, Iakovos al Ierusalimului, Pavle al Serbiei, Teoctist al României, Maxim al Bulgariei, Abraham al Georgiei, Vlasios al Ciprului, Cristodoulos al Atenei, Sava al Varșoviei, Anastisios al Albaniei, Nikolai al Cehiei și Slovaciei, Ambrose of Oulu al Finlandei și Stephanos al Estoniei.

(Cotidianul)

„În Iordan botezîndu-Te...”

Iarna, în timpul copilăriei mele, era iarnă adevărată, cu frig și cu zăpadă, pe măsură ce ne apropiam de Botezul Domnului, de Crăciunul sîrbilor, neaua era pînă-n brîu sau și mai mare, iar de frig totul era încremenit.

După Slujba de Anul Nou, părintele *Magdu* ne-a adunat la o scurtă consfătuire, unde am primit „ordinul”, am fost aleși noi, cei opt băieți, buni la învățătură, care știau să cînte „Iordanul”. Umblam doi câte doi în haină de „dieci” – fiindcă comuna noastră era împărțită în patru sectoare.

Atunci, la începutul lui ianuarie, era vacanța de iarnă. În ziua respectivă, mama m-a sculat dis-de-dimineață (ca să fiu punctual) să ajung la ora șapte la biserică. M-a îmbrăcat cu mai multe rînduri de haine calde, că de-abia mă puteam mișca, numai nasul și gura îmi era liberă. La fel erau îmbrăcați și colegii mei.

La utrenie stăteam în mijlocul bisericii îndrumați de bace *Traian Soldan*, cîntărețul bisericii. Cîntam „Iordanul”, în timp ce domnul părinte sfințea apa din vasul de lemn. Apoi ne-a sfințit și pe noi, în timp ce sărutam crucea. Pe urmă a turnat apă sfințită în patru vase de bronz. Fiecare pereche a primit o cruce, un busuioc și un clopoțel, și cîntînd am pornit fiecare spre sectorul lui. Am cunoscut bine străzile din sectorul nostru, știam unde locu-

Botezul Domnului
(Icoană pe sticlă de Savu Moga)

iesc românii ortodocși. Unde nu era deschisă poarta și unde nici la semnalul clopoțelului nu se deschideau ușile, nu aveam voie să intrăm.

Majoritatea românilor au fost primitivi, ne-au așteptat cu drag, cu multă căldură în suflet.

De la poartă pînă-n casă am cîntat „În Iordan botezîndu-Te Tu Doamne...”, apoi am sfințit camerele. Gazdele, sfințindu-le și pe ele cu busuiocul, au sărutat crucea, după care au pus bani mărunți în vasașul nostru de bronz. Casele scădeau, iar banii se adunau. Și era seară tîrzie cînd ajungeam la marginea comunei. Totuși nu ne era frică, pentru că eram doi, iar haina noastră cu crucea pe spate ne-a salvat de toate primejdiile.

Am mers toată ziua, ne-am făcut datoria, așa cum ne-a cerut-o domnul părin-

te. Nu ne-am oprit nici dacă a nins, nici dacă a plouat. Cînd am ajuns la casa parohială, era noapte, numai de la cîteva ferestre se strecură cîte-o lumină, iar în liniștea serii se auzea și mai bine lătratul cînilor.

Părintele ne-a așteptat, ne-a lădat, și-a pus mîna pe umerii noștri și ne-a condus în bucătărie. A turnat apa ce-a rămas în vas.

A numărat banii și i-a împărțit în două. Noi ne-am umplut buzunarele, s-au cum se spune la noi „jeburile” și am plecat spre casă. Picioarele abia ni se mișcau,

iar a doua zi ne-au usturat tălpile.

Banii ce i-am cîștigat cu Iordanul erau ai noștri. Părintele nu ne-a luat nici un filer, în ciuda faptului că în anii '50 era sărăcie mare. Mai bine picta rame pentru fotografii ca să aibă familia lui ce mîncă. De mic copil l-am cîștigat, și pe măsură ce am crescut, și cîntea față de duhovnicul nostru a crescut. A dat exemple personale, iar predicile sale aveau o filozofie atrăgătoare, care vrînd-nevrînd, au intrat în suflet și în creier. A avut putere și credință să ne dea semne de pornire. Așa a rămas și va rămîne în amintirile noastre, părintele *Magdu*. Din an în an, de Bobotează, de Sfîntul Ion, cînd aud acest cîntec, fredonez și eu cu cei ce cîntă, iar în fața mea se rulează un film al copilăriei mele... „În Iordan botezîndu-Te Tu Doamne...”

Șt. Oroian

Sfîntul Ioan, Întemergătorul și Botezătorul Domnului

(7 ianuarie)

În ziua de după Sfînta și Dumnezeiasca Arătare, adică Botezul Domnului, Biserica a rînduit încă de la început a se prăznuir soborul cinstului și slăvitului proroc Ioan, Întemergătorul și Botezătorul Domnului, căci se cădea a cinsti cu praznic pe cel ce a slujit la taina Botezului dumnezeiesc, punînd mîna sa pe creștetul Stăpînului.

Deci, îndată după Botezul Domnului, Botezătorul se cîntește de toți și cu cîntări se slăvește, pentru că prin sobor se înțelege adunarea poporului în biserică, la

cîntarea și slăvirea lui Dumnezeu, întru cîntea și lauda marelui Ioan, Întemergătorul și Botezătorul Celui ce se prăznuiește.

Un sobor ca acesta, măcar că se săvîrșea la toate bisericile ce sînt în toată lumea, ba încă se săvîrșește și astăzi; însă se face mai ales mare prăznuire în bisericile zidite în numele Botezătorului, precum oarecînd în biserică lui de lîngă Iordan, unde l-a botezat pe Hristos; în Sevastia, unde s-a tăiat de către Irod; în Antiohia, unde mîna lui cea dreaptă a fost

dusă de Sfîntul Evanghelist Luca, și în Constantinopol, unde acea sfință mînă se adusesse din Antiohia și unde mai ales se făcuse soborul acela, de vreme ce se adusesse mîna chiar în seara dumnezeieștii Arătări, cînd se face sfințirea apelor.

Se părea atunci că însuși Botezătorul sosește nevăzut la sfințirea apelor, făcîndu-se bucurie împăraților și la tot poporul, care cu multă prăznuire săvîrșea soborul lui, după ziua dumnezeieștii Arătări. Deci, să săvîrșim și noi cu bucurie duhovni-

cească soborul Sfîntului marelui Ioan, Întemergătorul și Botezătorul, rugîndu-l să mijlocească pentru noi către Stăpînul Hristos, ca să fim și noi în Biserica celor ce prăznuiesc veșnic, în locașul cel nefăcut de mînă și acolo, în ceruri, să auzim glasul celor ce dănuiesc și prăznuiesc dumnezeieștile arătări cele veșnice, săturîndu-ne cu ei de vederea feței lui Dumnezeu, Care Se arată sfinților Săi; și să slăvim cu toate cereștile cete pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfîntul Duh, în veci.

AVENTURA ARISTOCRATELOR

după „Pisicile aristocrate”

Uneori, trebuie să te rătăcești ca să găsești calea cea dreaptă!

Ducesa și copiii ei, Toulouse, Berlioz și Marie, erau niște pisici aristocrate. Asta însemna că erau niște pisici foarte bine educate și care locuiau într-un cartier select din Paris. Madame, stăpîna lor, le iubea foarte mult și avea grijă ca Edgar, valetul casei, să le îndeplinească toate poftele. Edgar făcea întotdeauna ce îi cerea Madame, dar în sufletului său era foarte gelos pe cele patru pisici.

Într-o seară, Edgar spionă o convorbire între stăpîna lui și avocatul acesteia și astfel află că Madame avea de gînd să lase toată averea pisicilor. Edgar era furios peste poate. Credea că el urma să o moștenească pe Madame. Știa ce avea de făcut. Chiar în acea noapte, le răpi pe Aristocrate și le abandonă la țară.

— Unde sîntem, mami? întreabă Marie speriată și tremurînd de frig.

Ducesa privi dezorientată în jur. Totul era atît de diferit aici! Nu se vedeau decît copaci, iarbă și un cer albastru. Se auzeau păsărele ciripind vesel și un pîrîiaș bolborosind în depărtare. Apoi, Ducesa mai auzi ceva! Era mieunatul unui motan vagabond!

Motanul se opri din cîntat și o privi tare uimit pe Ducesa. Nu mai văzuse niciodată o pisicuță atît de frumoasă și elegantă! Numele lui era Thomas O'Malley și în acel moment știa că pisicuțele aveau nevoie de ajutorul lui!

Curînd, toți cinci se îndreptau spre Paris. Orașul era departe, dar cu O' Malley călătoria era o aventură plăcută. S-au cățărât într-un camion care transporta lapte, au mers o bucată de drum, apoi au pretins că sînt un tren și au mers pe șinele de tren. Aventura a ajuns la cote înalte cînd Marie a căzut în rîu și O' Malley a salvat-o vitejește! La sfîrșitul zilei, micuții erau complet epuizați.

— Ar trebui să ne odihnim peste noapte! Îi zise O' Malley Ducesei. Am un adăpost pe-aproape, nu-i prea elegant pentru voi, dar e liniște și bine!

Tocmai atunci, dinspre ferestrele lui O' Malley se auzi un tărăboi de nedescris. Erau prietenii lui!

— Motanii aștia știu să cînte și să danseze foarte bine! Îi spuse el Ducesei, rîzînd.

Ducesei îi plăcu de prietenii lui Thomas. Au dansat și au cîntat împreună, pînă tîrziu. Petrecerea se stînsese și motanii se împrăștiară la casele lor.

— Cred că mama îl place pe domnul O' Malley! Mai apucă să spună unul dintre pisoi și adormi pe loc.

Ducesei îi plăcea într-adevăr de Thomas. Îi arătase o viață pe care ea nu o cunoscuse pînă atunci. Nu era aristocrat, dar asta nu avea importanță pentru ea. Era deștept, curajos, vesel și foarte bun la suflet. Ducesa știa că alături de el, ea și copiii ei nu aveau de ce să se teamă.

Din minunatele poezii...

... ale lui Mihai Eminescu cităm cîteva versuri bine cunoscute. Scrieți deasupra fiecărui citat titlul poeziei din care face parte.

1.

— „Codrule, codruțule,
Ce mai faci, drăguțule,
Că de cînd nu ne-am văzut
Multă vreme au trecut

3.

Vreme trece, vreme vine
Toate-s vechi și nouă toate;
Ce e rău și ce e bine
Tu te-ntreabă și socoate;

2.

A fost odată ca-n povești,
A fost ca niciodată,
Din rude mari împărătești,
O prea frumoasă fată.

4.

Trece lebăda pe ape
Între trestii să se culce —
Fie-ți ingerii aproape,
Somnul dulce!

Dezlegare: 1. Revedere, 2. Luceafărul, 3. Glossă, 4. Somnoroase pasărele

Găsiți antonimele

Scrieți în dreptul fiecărui adjectiv antonimul potrivit, constînd din cîte patru litere. Atenție la gen!

1. rece	—	—	—	—
2. frumoasă	—	—	—	—
3. receptiv	—	—	—	—
4. greu	—	—	—	—
5. îngustă	—	—	—	—
6. dulce	—	—	—	—
7. veche	—	—	—	—
8. usoară	—	—	—	—
9. încet	—	—	—	—
10. uscat	—	—	—	—

Citiți consecutiv primele litere în direcție verticală. Veți afla cum se numește individul care în mod sistematic se sustrage de la datorii.

Dezlegare:

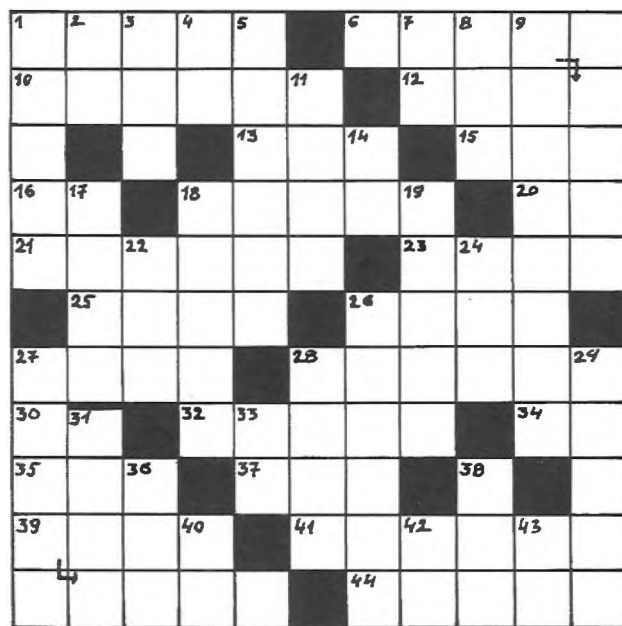
cald, hîdă, îmun, ușor, lăta, acru, nouă, grea: lute, nișanlianp = pæmed

Vehicule în aer

Orizontal: 6, vertical 79, 26, 27.

Orizontal: 1. Aparat folosit în aviație. 10. Persoană căreia îi place ceva. 12. Oprește! 13. Oncle... — simbol al SUA. 15. M.M.T. 16. Patru — cu cifre romane. 18. Ura. 20. Austria, Spania — pe autovehicule. 21. Nume de femeie. 23. V.S.N.R. 25. Băutură. 26. Pîini. 27. Oraș în Transilvania. 28. Vasul de lemn, rotund și turtit în care se ține băutură. 30. E.M. 32. De origine uralo-al-taică (TURAN). 34. Așa începe istoria. 35. Marcă de cafea. 37. Nume de bărbat. 39. Prăjitură, de obicei rotundă, umplută cu cremă. 41. Diviziunile caracterizate printr-o climă specifică. 43. Stat condus de un rege.

Vertical: 1. Conducător religios al unei comunități mozaice. 2. Ceea ce este comun în Adam și Amanda. 3. Articol german. 4. Astatiniu. 5. Nume de femeie. 7. Lasă — mut. 8. Mit amestecat. 9. Nadia ...

— gimnastă. 11. Lumina soarelui. 14. Două mii — cu cifre romane. 17. Glas. 18. ... din Pont — persoană istorică. 22. Ost... — insulă. 24. S.T.S. 28. Plantă înrudită cu ceapa (PRAZ). 29. Pustnic,

sihastru (ASCET). 31. Persoană care suferă de miopie. 33. Umed. 36. Rol — amestecat. 38. Invers: frig mare. 40. Tudor Arghezi. 42. Pe noi. 43. ... mulți ani!

L. B.

Dezlegare: uatlaplan, avion, avion, deltaplan, elicopter

DIN ISTORIA POPORULUI ROMÂN

Nicolaus Olahus
(1493–1568)

Istoric și cărturar umanist de prestigiu european. Născut la Sibiu, ca fiu al lui Stoian (Ștefan), urmaș al unei vechi familii voievodale românești. Și-a purtat cu mândrie numele de valah în patria adoptivă, Ungaria, dar și în toată Europa, unde a călătorit ca secretar regal și episcop.

Hungaria, cartea lui scrisă în latină, la Bruxelles, este o monografie în 19 capitole, dintre care 8 sînt consacrate Daciei. Este primul român care afirmă, în scris, unitatea celor trei țări locuite de români: Transilvania, Moldova și Valahia.

A apărut noul număr
al revistei Liceenii

Cu puțină întârziere (pentru că nici dracul tipografiei nu doarme) a apărut noul număr al revistei adolescenților români din Ungaria. *Liceenii*, în număr dublu, se prezintă cu multe scrieri legate de sărbătorile de iarnă, cu un sondaj unde își petrec tinerii noștri Revelionul, cum se sărbătorește Crăciunul în cele patru colțuri ale lumii. Ediția actuală publică lista elevilor bursieri la Fun-

dația Publică pentru Minorități Naționale și Etnice din Ungaria, cite un interviu cu dirigintele claselor întii, Mariana Oros Martin și Andreea Cefan Szántó. Pagina consacrată literaturii ne duce în lumea prin care a trecut în tinerețe scriitorul ardelean Ioan Slavici. Din cursul de educație civică, elevii pot face cunoștință cu termenul de persoană cu drepturile omului. Cinci fete, două formații – se prezintă fetele de la Candy și André, dar puteți cunoaște și textele melodiilor lor. Dintr-o mică anchetă putem afla care este relația tinerilor de azi cu cititul, cu cărțile. Nici din acest număr nu lipsesc știrile din lumea muzicii ușoare, precum nici sfaturile cosmetice, jocurile, rebusurile. Pentru prima dată apar în revistă dedicațiile speciale ale elevilor de la Bălcescu, care au trimis mesaje de la inimă la inimă. Andy

Banca cu bancuri

Atunci cînd un înțelept îți spune că ești prost, trebuie să îți dea de gîndit.

Atunci cînd un prost îți spune că ești prost, trebuie să-l ignori.

Singura problemă este: de unde știi care-i prostul și care e înțeleptul?

De ce au urmărit românii eclipsa cu atîta interes?

Pentru că a fost singurul eveniment din ultima vreme

care a fost prognozat și s-a și întîmplat...

„Felicitări, băiatul meu!”, spune unchiul. „Sînt sigur că peste ani, cînd te vei gîndi la ziua de azi, ți-o vei aminti ca pe cea mai fericită zi din viața ta.”

„Dar nu astăzi mă însoar, abia mîine!” protestează nepotul.

„Știu”, răspunde unchiul, „tocmai de aceea.”

Vizită la studenții din Oradea

Am petrecut zilele acestea un sfîrșit de săptămînă foarte plăcut și interesant la Institutul de Învățatori din cadrul Universității din Oradea. Colegii mei, Andrei și Gavril din Micherechi, m-au invitat la Oradea, ei fiind la secția Pedagogia medicinei. Am avut plăcuta surpriză să vorbim despre condițiile studenților, excepționale la Universitatea din Oradea, cu săli bine înzestrate, cu biblioteci bogate în materiale necesare devenirii unui bun intelectual – cu pregătire pe măsura așteptărilor societății noastre tot mai pretențioase cu generațiile de tineri, asupra cărora cad sarcinile prezentului și ale viitorului societății.

Cu plăcere am vorbit cît se poate de simplu și despre faptul că la Institutul Tessedik Sámuel din

Szarvas acum se pregătesc educatoare bilingve. Aici studiem materii interesante pentru dezvoltarea vocabularului în limba română, precum: gramatică română și cultivarea limbii române, prin exerciții în clasă și acasă. Folclorul românilor din Ungaria, istoria României, muzică românească pentru copii, literatură română pentru copii le studiem în cadrul cursului Scriitori români din Ungaria și metodică predării în limba română la grădinițele din Ungaria. Studenții din România au rămas plăcut impresionați de cele relatate de mine, ei neștiind că noi, românii din Ungaria, avem posibilitatea învățării în limba maternă. Este drept, doar 27% sînt materii în limba română, dar este o șansă

foarte necesară păstrării limbii materne și dezvoltării personalității noastre. Colegilor mele, Andreea și Tünde de la Micherechi, studențe cu burșă la Institutul de Învățatori, le-am povestit mai amănunțit despre seriozitatea școlii noastre, despre faptul că tehnica traducerii din maghiară în limba română este o metodă foarte bună de dezvoltare a cunoștințelor de limba română. De fapt, Institutul Tessedik Sámuel va pregăti persoane pentru meseria de învățătoare bilingve, începînd din anul școlar 2001–2002.

Folosindu-mă de ocazie recomand elevelor de la Liceul Nicolae Bălcescu și altor eleve care iubesc copiii să se înscrie la noi la Szarvas, atît pentru educatoare bilingve, cît și pentru profesia de învățătoare bilingve.

Nicoleta Bogyó
studentă în anul II, Szarvas

Elevii și cartea

Cei mai mulți dintre liceenii de astăzi iubesc romanele romantice și cele de aventură. Cui îi place să citească citește totul, inclusiv lecturile obligatorii, iar cei cărora cititul este ceva plictisitor...???

Am făcut o mică anchetă printre colegii noștri, dorind să aflăm care sînt lecturile lor preferate.

„Mie îmi plac foarte mult cărțile romantice, strîns legate de dragoste. Cred că sînt un individ cu sentimente bogate.”

Agneta Petrușan

„Cărțile pe care le citesc cu cea mai mare plăcere sînt romanele de aventuri și cele polițiste. Îmi place acest gen de cărți pentru că pînă la sfîrșit te țin cu sufletul la gură și nu te lasă să te plictisești.”

Alexandra Váradi

„Îmi plac foarte mult cărțile de aventuri pentru că de cînd eram mic, îmi plăcea foarte mult să trăiesc o viață plină cu aventuri și distracție.”

Mircea Onița

„În timpul meu liber îmi place foarte mult să citesc. Mai ales îmi place să citesc cărți romantice, care sînt scrise pentru tineri. Am citit o carte care este scrisă în limba română și cu titlul ...18 și nu e timp de pierdut. Citirea este pentru mine o distracție.”

Silvia Cioca

dar la urmă se termină totul cu bine.”

Tünde Tímár

„Cărțile mele preferate sînt mai ales cele romantice, dar le citesc și pe celelalte. În timpul meu liber citesc foarte mult. Am obișnuit și îmi place foarte mult să citesc și reviste.”

Eva Ruja

„Îmi place să citesc cel mai mult romane de aventură și cărți despre întîmplări adevărate. Îmi mai plac și romanele romantice pe care le citesc foarte des. Danielle Stelle este scriitoarea mea preferată.”

Anikó Gál

(Articol preluat din revista Liceenii, noiembrie–decembrie 2000)

Înregistrat de Marta Fekete

Tehnica secolului XXI

Pagini realizate de Ștefan Gencărau

Românii prin ei înșiși

De vorbă cu Gligor Gruită despre limba și civilizația românească

Ș. G.: Domnule Profesor, cititorii săptămânalului *Foaia românească* se arată tot mai interesați de activitatea intelectualilor din România. Datorită strădaniei doamnei Eva Iova, directorul acestei publicații, scriitori, critici, istorici, acum și lingviști, găsesc aici un spațiu al dialogului. Cu ce credeți că pot să intre lingviștii într-un astfel de dialog, care privește, înainte de toate, cultura și civilizația românească?

Gl. G.: Un dialog cultural mai amplu, cum este cel găzduit de *Foaia românească*, poate avea, desigur, și o componentă lingvistică. Avem mari personalități care s-au afirmat în acest domeniu și care merită să fie cunoscute de cât mai mulți români. Pe de altă parte, există marile probleme ale limbii române actuale: ce se întâmplă cu limba maternă, în ce direcție evoluează, cum este folosită, cine și cum asigură educația lingvistică a vorbitorului, de rînd etc. Asemenea întrebări pot prezenta interes și pentru românii din Chișinău, Cernăuți, Giula sau Novisad, nu numai pentru cei din București sau Cluj.

■ Preocupările dumneavoastră, mai ales cele ce privesc îndreptarea limbii, au ecou și aici. Din ce amănunte s-ar compune o carte de vizită a omului, a lingvistului și a profesorului Gligor Gruită?

● Eu sînt un moralist, în sens larg și nepeiorativ. Îmi place să dau note oamenilor, raportînd comportamentul lor la norma civică, morală, lingvistică etc. Ca lingvist, sînt un moralist discret, întrucît nu-mi propun niciodată să-mi dojenesc cititorii sau ascultătorii, ci să le pun în fața un cod normativ, urmînd să constate singuri dacă deciziile lor lingvistice sînt bune sau mai puțin bune. Oricum, acest tip de gramatică că mi se potrivește cel mai bine, datorită temperamentului și educației mele, și am văzut că nu displace nici altora. Lucrarea *Gramatică normativă*, apărută în trei ediții pînă acum (1994, 1998, 1999), mi-a adus cele mai mari satisfacții și mă bucur că a fost băgată în seamă, la modul cel mai serios, atît de specialiști, cît și de publicul larg. În momentul cînd m-am angajat într-o astfel de cercetare prescriptivă, știam care sînt riscurile și exigențele unui asemenea demers. Trebuie să ai calitate de teoretician al limbii, pentru a putea distinge soluțiile corecte de cele artificiale, prin raportare la principiile generale care guvernează dinamica limbii.

E nevoie, de asemenea, să fii un bun istoric al limbii, pentru a evalua schimbarea, inovația lingvistică, în raport cu evoluția obiectivă a unui idiom sau chiar a unei familii de limbi. În sfîrșit, celui care practică lingvistica normativă, i se cer calități de bun pedagog, pentru că el poate sugera soluții metodologice în vederea propagării eficiente a normelor. Cu alte cuvinte, aspectul normativ al limbii trebuie abordat la maturitatea profesională a lingvistului, după ce el își cunoaște obiectul de studiu din perspective diverse. În ceea ce mă privește, am debutat editorial cu o monografie teoretico-descriptivă, dar și istorică, despre un fenomen esențial al gramaticii noastre: *Acordul în limba română*. De asemenea, am participat, în calitate de coordonator și autor, la elaborarea a patru manuale de limba română pentru studenții străini și am consacrat zeci de studii și articole gramaticii sincronice, vizînd statutul conectivelor, al numeralului, al numelor proprii, dar și dinamica flexiunii verbale și a celei nominale. Abia apoi am îndrăznit să atac delicatul domeniu al gramaticii normative.

■ În filologia românească se utilizează de peste cinci-zeci de ani denumirea *școala lingvistică clujeană*. Credeți că e justificată o astfel de delimitare? În ce măsură Catedra de limba română de la Facultatea de Litere din Cluj ilustrează o astfel de orientare?

● După Unirea cea mare din 1918, a apărut, într-adevăr la Cluj, o școală lingvistică puternică, realizată în jurul Muzeului limbii române și al Catedrei de limba română, de fapt, în jurul ilustrei personalități a lui Sextil Pușcariu, conducătorul celor două instituții și primul rector al Universității clujene. Să nu uităm că aici se alcătuiă Dicționarul Academiei și tot la Cluj se realiza Atlasul lingvistic român, cu specialiști ca Sever Pop și Emil Petrovici. Putem afirma că înainte de al doilea război mondial existau într-adevăr, trei centre lingvistice puternice, care purtau amprenta unor mari personalități: București (Ovid Densusianu), Iași (Al. Philippide) și Cluj (Sextil Pușcariu). După război, conturul acestor școli s-a șters treptat, prin apariția unor institute de cercetare sub tutela unificatoare a Academiei, care a impus planuri de cercetare comune și în plus, a încurajat migrarea dintr-un centru academic în altul. Ceea ce nu înseamnă că ve-

chile școli lingvistice nu și-au păstrat totuși anumite orientări specifice. De pildă, Institutul de Lingvistică din Cluj, fără să mai dețină monopolul geografiei lingvistice și al producției lexicografice, a rămas, în continuare, o forță în acest domeniu. Catedra de limba română, în schimb, s-a afirmat puternic în studiul limbii române contemporane, prin colectivul format în jurul profesorului D. D. Drașoveanu. Aș spune că lingvistica clujeană a păstrat de la *părinții fondatori* un anumit echilibru sănătos în abordarea fenomenului lingvistic: pe de o parte, o mare receptivitate la metodele și concepțiile noi (de la structuralism la lingvistica integrală și ecologia lingvistică); pe de altă parte, respectul pentru abordarea clasică, transformată într-un eficient tradiționalism modern. Echilibrul amintit există și în raportul lingvistică teoretică – lingvistică aplicată. Toate acestea sînt însă insuficiente pentru a defini o *școală*. Părerea mea este că acum avem o singură școală: școala lingvistică românească, ilustrată de specialiști din toate centrele academice: București, Cluj, Iași, Timișoara, Craiova, Pitești, Constanța, Baia Mare, Oradea etc. Știu că absolvenții noștri fac uneori mare caz de diferență în interpretare dintre *școala lingvistică clujeană* și celelalte școli (mai ales, cea bucureșteană). Adevărul este că totul se reduce la cîteva preferințe tematice, la unele puncte de vedere personale ale unuia sau altuia dintre lingviștii clujeni ori la anumite soluții punctuale în rezolvarea unor controverse (ex. ceea ce este un singur pronume sau reprezintă două unități morfologice cu funcții sintactice diferite?). Identificăm aici, mai degrabă, o prelungire a vechilor animozități interbelice dintre centrele lingvistice de atunci, întreținute o vreme de generația intermediară, datorită unor complexe fie de inferioritate, fie de superioritate. Ecoul lor e tot mai slab.

■ Nu aș vrea să se înțeleagă că Gligor Gruită e preocupat doar de problemele de gramatică normativă. Se cuvine să le amintim cititorilor că ați cercetat un fapt de limbă de o complexitate deosebită, cum e cel al *acordului*. Am putea vorbi despre un specific al limbii române din această perspectivă?

● Acordul în limba română este un fenomen extrem de complex, iar pentru captarea lui într-un tablou descriptiv ar fi nevoie de zeci de reguli, la care s-ar adăuga

tot atîtea excepții. Această complexitate de manifestare cred că este primul element specific al acordului românească. Ce complică acest tablou? În primul rînd, multitudinea de categorii gramaticale angrenate în acord: gen, număr și caz (la acordul adjectival), persoană și număr (la acordul verbal), gen, număr, caz și persoană (la acordul pronominal paradigmatic). Să nu uităm apoi că româna cunoaște trei tipuri de acord: gramatical, logic și prin atracție, fiecare cu o bogată reprezentare cantitativă. Sigur, se poate spune că și alte limbi cunosc aceste tipuri de acord, ceea ce este adevărat. Trebuie arătat însă că româna literară s-a format cu o oarecare întîrziere, așa că lucrurile nu sînt încă așezate, stabilizate. Există o concurență acerbă între aceste trei tipuri de acord, iar această dinamică, instabilitate, complică viața vorbitorului, îi provoacă ezitări, nesiguranță. Putem distinge în româna actuală următoarele tendințe:

a) Acordul gramatical cîștigă teren în fața celui prin atracție, mai ales cînd e vorba de raportul dintre un predicat și subiectul multiplu. Cîteva exemple: *Nici mama, nici tata n-a venit*, formulare acceptabilă pînă de curînd, este reclamată de norma actuală în varianta cu pluralul (*n-au venit*). *Se va semna lapoviță și ninsoare* devine *Se vor semna lapovița și ninsoare*. *Îmi place muzica și sportul* este înlocuită cu *Îmi plac muzica și sportul*, iar în loc de *Nu mă interesa matematica și fizica*, spunem astăzi, obligatoriu, *Nu mă intereseau matematica și fizica* etc.

b) Acordul logic (după înțeles) cîștigă teren în fața celui formal, gramatical: *Au fost mulți oameni, dar o parte au plecat* (nu *o parte a plecat*); *Au venit toți elevii, dar majoritatea erau nepregătiți* (nu *majoritatea era nepregătiți*) etc. Dar acestea nu sînt singurele modificări din interiorul acordului. Amintim, de pildă, renunțarea la acordul cazual al adjectivului cu funcție de atribut: *Succesul filmului se datorează acțiunii sale, plină de neprevăzut*. În situația atributului izolat (prin virgulă, în varianta scrisă) „abateră” a devenit normă.

Pentru a marca, o dată în plus, specificul acordului în limba română și dificultatea realizării lui, să mai adăugăm că româna cunoaște fenomenul sintactic al dublării complementului direct și a celui indirect, prin formele scurte ale pronumelui personal. Cînd aceste pronume dubleză două sau mai multe

substantive, trebuie să facem un adevărat calcul, mai ales dacă acestea sînt de genuri diferite: *Peretele și scaunul l-am vopsit ieri* (nu *le-am vopsit*, nici *i-am vopsit*). Există niște reguli ale proprietăților de gen și număr, de care trebuie să ținem seama, ca și în cazul lui *al* (*a, ai, ale, alor*) etc.

Concluzia este cea arătată la început: acordul este dificil în toate limbile cu flexiune bogată, dar româna îl complică (astăzi) și mai mult prin dinamica morfosintaxei sale actuale.

■ Am afirmat atunci cînd m-am referit la prima ediție a lucrării dumneavoastră de gramatică normativă că Gligor Gruită modifică accepția conceptului *normă lingvistică*. E știut că lingvistul sesizează prin viața cuvintelor, viața limbii. Ce riscuri vă asumați atunci cînd decideți că o anumită formă e cea recomandabilă?

● Lingvistul care își asumă răspunderi normative se expune anumitor riscuri, desigur. Situația cea mai neplăcută este atunci cînd evoluția limbii îi infirmă previziunile. Se întâmplă acest lucru, s-a întîmplat și în lingvistica românească, mai ales în cazul unor începători imprudenți sau al unor consacrați orgolioși. Specialiștii cu experiență în domeniu nu mizează pe *sîmțul limbii* decît în prima fază, ca premisă de lucru, după care orice inovație apărută în limbă este supusă unor criterii obiective de evaluare. Abia în urma acestor examinări se pronunță asupra perspectivelor ca noutatea respectivă să aibă sorți de izbîndă, adică să devină normă. În funcție de aceasta, o recomandă sau nu vorbitorilor. Poate un exemplu concret va fi mai concludent. În limba română se spunea pînă nu de mult *Ion Popescu are o memorie și o inteligență remarcabilă*. Adjectivul *remarcabilă* se referea la *memorie* și la *inteligență*, dar formal el se acorda numai cu ultimul substantiv, prin atracție. Inovația care a apărut și s-a impus tot mai mult în ultimii ani, mai ales în exprimarea cultă, este apariția adjectivului la plural: *remarcabile*. În momentul de față se folosesc ambele variante: *remarcabilă/remarcabile*, în variație liberă. Trebuie încurajată inovația cu pluralul? Răspunsul ni-l dă lingvistica generală, care spune că o inovație lingvistică are sorți de izbîndă atunci cînd îndeplinește anumite condiții: aduce un spor de claritate în comunicare, respectă principiul economicității, nu violentează spiritul limbii etc.

(Continuare în pag. a 11-a)

(Urmare din pag. a 10-a)

Toate aceste cerințe sînt îndeplinite de forma *recomandabile*: sporește claritatea exprimării (pluralul arată precis că se referă la ambele substantive, din fața sa), aduce un plus de gramaticalitate (exprimă, prin pluralul său, relația de subordonare față de ambele substantive regente) și, de asemenea, asigură adjectivului un comportament unitar în situația în care regentul său este multiplu, indiferent ce funcție are el, adjectival, ca determinant (nume predicativ, element predicativ suplimentar sau atribut). Prin urmare, noitatea discutată aici reprezintă un progres în limbă, iar specialistul o poate recomanda, fără ezitare, comunității lingvistice. Bineînțeles, el are obligația de a arăta și limitele unei norme, excepțiile de la aplicarea ei etc.

■ Are normativistul drept de viață și de moarte asupra formelor, asupra cuvintelor?

● Răspunsul este, categoric, nu. Cel care decide asupra destinului unui cuvînt, al unei forme gramaticale este *uzul*. Cînd o comunitate lingvistică fixează, prin generalizare, o anumită regulă lingvistică, ea devine normă obligatorie, chiar dacă, din punctul de vedere al sistemului, reprezintă o greșeală, o abatere. De pildă, în enunțul *Ei trebuiau să plece*, verbul *a trebui* este impersonal și, în consecință, se impunea să-și păstreze forma de singular, persoana a III - a, ca în *Noi trebuia să plecăm* sau *Voi trebuia să plecați*. Frica de un acord compromițător (*ei + verb la singular*) a dus la comiterea unei greșeli: acordul, în număr, al lui *a trebui*, cu subiectul subordonatei subiective (*ei* e subiectul lui *să plece*). Această formă greșită s-a impus prin uz și a devenit normă în româna actuală. Rolul lingvistului este să ia act de această realitate, să o formuleze într-o regulă clară, să o conștientizeze pentru vorbitorii de limba română, eventual să o explice, iar nu să repete continuu, isterizat, că e o abatere de la sistem și trebuie interzisă. Repet, o greșală generalizată poate deveni normă, situație în care legitimitatea ei nu se mai discută. Desigur, lingvistul nu este un simplu notar, care captează obiceiurile lingvistice într-un cadru normativ, fără a avea vreun rol în influențarea evoluției lingvistice. Totul e ca intervenția lui să se producă în momentul optim, în momentul în care uzul oscilează, ezită. Atunci argumentele lui pot determina alegerea, pot scurta perioada de instabilitate normativă, pot stopa o tendință greșită și pot pot încuraja pe cea bună. De exemplu, eu pot explica astăzi de ce formele corecte sînt *delincvent* (și nu *delicvent*), *repercusiuni* (și nu *repercursiuni*), *complet* (și nu *complect*) etc și pot impune variantele *bune*, pentru că aceste neologisme abia acum își definitivează forma românică. Dar nu mai pot modi-

fica forma lui *castravete*, care ar fi trebuit să fie *crastavete* (din bulgarul *crastavița*), și nici pe cea a substantivului *pădure*, care ar fi fost normal să fie *pârude* (din latinescul *paludem*). Istoria acestor cuvinte e veche, semnificativ lor s-a impus în varianta greșită (cu metareză) și nu mai poate fi modificat. Orice revizuire, chiar solid motivată științific, este tardivă, sortită eșecului.

■ Care sînt abaterile cu frecvență considerabilă în româna actuală?

● Clasamentul abaterilor de la normele limbii literare, după criteriul propus de dumneavoastră, ar putea arăta astfel:

(1) Utilizarea formelor de conjugare a III - a pentru verbele care aparțin conjugării a II - a: *mi-ar place, va apare, vor dispărea* etc (în loc de *mi-ar plăcea, va apărea, vor dispărea* etc.).

(2) Apariția abuzivă a sintagmei antroponimice (prenume + nume) în ordine inversă: *Popescu Ion, Georgescu Emil, Ardelean Gheorghe* etc (în loc de *Ion Popescu, Emil Georgescu, Gheorghe Ardelean* etc.).

(3) Dezacordul cazual al adjectivului/participiului atribut: *titlul cărții citită de mine* (în loc de *citite*), *în limitele categoriei grea* (în loc de *grele*), *la începutul anului acesta* (în loc de *acestui*), *elevului cel bun* (în loc de *celui bun*) etc.

(4) Utilizarea invariabilă a adjectivelor pronominale de întărire: *însăși președintele* (în loc de *însuși*), *ei însăși* (în loc de *însiși*), *însăși surorile lui* (în loc de *înseși*), *însăși mamei mele* (în loc de *înseși*) etc.

(5) Dezacordul în gen și număr al verbelor la diateza pasivă, utilizate în construcții gerunziale absolute: *dat fiind faptele* (în loc de *date fiind*), *dat fiind parametrul* (în loc de *dați fiind*), *cunoscut fiind intenția* (în loc de *cunoscută fiind*) etc.

(6) Folosirea abuzivă a coniecției compuse *ca să* și acolo unde sintaxa limbii române nu permite acest lucru: *trebuie ca să mergem, nu putem ca să știm, e bine ca să știți* etc (în loc de *să mergem, să știm, să știți* etc).

(7) Echivalarea locuțiunii *ca și cu un ca* și atunci cînd acesta din urmă nu are sens comparativ: *vorbesc ca și deputat* (în loc de *vorbesc ca deputat*), *l-am apărut ca și prieten* (în loc de *l-am apărut ca prieten*) etc.

(8) Generalizarea formei articulate a numeralului ordinal feminin *întîia* indiferent de topică: *clasa întîia* (în loc de *clasa întâi*); numai în topica inversă e corectă forma articulată: *întîia clasă*).

(9) Apelul exagerat la acordul gramatical, și acolo unde acordul logic este mai adecvat comunicării exacte: *O serie de probleme a fost rezolvată* (corect: *au fost rezolvate*; *o serie = multe*). Majoritatea elevilor *a absentat* (corect: *au absentat*; *majoritatea = (aici) cei mai mulți*).

(10) Genitiv/dativul nemar-

cat: *un corespondent al Rompres* (în loc de *al agenției Rompres*, eventual *al Rompresului*), *F.R.F. mulțumește Romtelecom pentru sponsorizare* (corect: *societății Romtelecom*, eventual, *Romtelecomului*) etc.

După cum se vede, acest *top* al abaterilor privesc numai compartimentul gramaticii. El poate fi completat cu erori lexicale, stilistice, de pronunțare, de scriere etc.

■ Unii se întreabă de ce o anumită formă e considerată corectă, de ce o altă variantă apare drept incorectă. Ce trebuie să știe despre normă cei cu și cei fără pregătire filologică? Cine stabilește norma? Cum și cînd se modifică o normă?

● Așa cum am arătat, în afara normelor ortografice și ortoepice, celelalte reguli sînt stabilite prin uz. Specialiștii le captează apoi într-un cod normativ. Ce trebuie să știe nefilologii? Că aceste reguli s-au impus prin autoritate colectivă și sînt obligatorii. Celebrul Eugen Coșeriu spune undeva că este nu numai incorect, ci și imoral, din punct de vedere cultural, a vorbi oricum, a vorbi fără normă. Putem spune, prin urmare, că datoria specialistului este să formuleze, să justifice și să explice norma, iar vorbitorul are obligația de a-și adapta comunicarea lingvistică la acest cod. O normă se schimbă atunci cînd e subminată de o inovație lingvistică superioară. Am arătat că lingviștii au suficiente criterii de apreciere a unei nouăți lingvistice și în momentul de *criză* (tranziție) pot să încurajeze sau să se opună procesului de schimbare. În funcție de reacția vorbitorilor, de uz, inovația va fi selectată de limba literară, iar vechea formă e simțită treptat ca avînd un caracter desuet, arhaic, regional. Așa moare o normă, așa se naște alta.

■ Se poate accepta teza potrivit căreia nici un vorbitor nu respectă în totalitate normele lingvistice?

● Trebuie să o acceptăm, întrucît reflectă o realitate evidentă. Iorgu Iordan, de exemplu, în voluminosul său tratat *Limba română contemporană*, notează că în ciuda severului său autocontrol lingvistic, se surprindea adeseori utilizînd adjectivul participial neacordat în caz. Care este explicația? Există anumite tendințe obiective care acționează împlacabil, pentru că țin de evoluția firească a limbii (de exemplu, renunțarea la acordul cazual în limba română, după modelul celorlalte limbi romanice). Lingvistul este și el un vorbitor al idiomului pe care îl studiază și nu se poate sustrage tendinței generale, chiar dacă aceasta contravine normei în vigoare. Trebuie să facem distincție însă între exigențele exprimării orale și ale variantei scrise. Iordan folosea *abaterea* respectivă în exprimarea orală. Cînd scria, revenea asupra textului, se corecta. În general, limba scrisă este

mai pretențioasă, nu mai există scuza grabei, a emoției sau a oboselii. Pe de altă parte, să observăm că în exprimarea orală sîntem expuși pericolului abaterilor ortoepice. Iată, Iorgu Iordan, mare lingvist, avea un foarte puternic accent moldovenesc. Concluzia este că toți, fără excepție, specialiști sau nu, avem dificultăți în respectarea codului normativ al limbii literare. Important este să cunoaștem aceste reguli, să ne străduim să le aplicăm, iar excepțiile să fie cît mai rare.

■ Ce credeți despre actuala reformă a ortografiei? Ce rațiuni au dictat revenirea la *ă* și la *sunt*? Prevederile reformei apar ca simplificări, constituind astfel un factor de progres în limbă?

● Normele ortografice le creează specialiștii. Tot ei reformează din cînd în cînd sistemul ortografic, pentru a-l face mai simplu, mai ușor de aplicat și mai adecvat unui anumit stadiu al evoluției limbii. Ultima „reformă” (1993, cu aplicare din 1994) trebuie pusă între ghilimele, deoarece:

a) nu a fost făcută de specialiști, ci de intelectualitatea tehnică din Academie; marea majoritate a lingviștilor români din învățămîntul superior sau din institutele de cercetare au adus serioase argumente împotriva „reformei”, dar acestea nu au fost luate în seamă;

b) nu simplifică, ci complică scrierea limbii române;

c) a fost o exagerare post-revoluționară *anticomunistă* a unor septuagenari și octogenari, care și-au amintit cu nostalgie ce frumoasă era viața în urmă cu 50 de ani, cînd ei erau tineri și se scria cu *ă* și era în circulație *sunt* și le cînta *Zavaidoc!*

De aici și lipsa de autoritate a acestor noi reguli ortografice, care au produs multă dezordine și derută. Școala s-a grăbit să introducă obligativitatea acestor norme, iar presa și editurile, în marea lor majoritate, le resping. Personal, consider că trebuie făcute două lucruri în paralel: a) supunerea la noua normă academică, așa discutabilă cum este; e de preferat să aplicăm unitar o regulă contestabilă de scriere, decît să încurajăm o indisciplina lingvistică generatoare de haos; b) continuarea presiunii din partea specialiștilor, pentru revenirea oficială la vechea scriere.

■ Există o serie de dificultăți în utilizarea neologismelor. Ar fi interesant să le arătăm românilor din Ungaria cu ce probleme se confruntă vorbitorii de limbă română cînd utilizează neologismele?

● Româna, ca și alte limbi, de altfel, e invadată de anglicisme. În perioada interbelică am cunoscut invazia franțuzismelor, dar limba noastră s-a descurcat foarte bine: le-a românizat pe cele utile și le-a abandonat pe celelalte. Așa se întîmplă și acum, cu deosebită reabilitare anglicismelor

se va face mai lent. Engleza e cunoscută de tot mai mulți români, mai ales de cei tineri. Ei acționează ca o frînă în calea românizării, avînd tendința de a păstra anglicismele în stare *crudă*, ca sens, pronunțare, ortografie (ex. *week-end, bodyguard, fair-play, summit, bowling* etc.) Pentru vorbitorii de rînd acesta e un handicap, deoarece reclamă cunoștințe ortografice, ortoepice și semantice care nu le sînt întotdeauna la îndemînă. Unul dintre efectele vizibile este apariția unor pleonasmе: *summit la vîrf, bord de conducere, conducere managerială, hit de succes, reclamă publicitară, mijloace mass-media* etc. Deruta vorbitorului de rînd este sporită și de apariția unor sensuri noi, la cuvinte deja existente: *a realiza* (cu sensul de *a-și da seama*), *a aplica*, *aplicație*, *aplican* (*a solici*ta, *solicitar*, *solicitant*), *punctual* (*separat, într-un singur punct, opus lui global*), *formal* (*protocolar, solemn, oficial*) etc. La toate acestea putem adăuga abundența abrevierilor de tot felul, care nu este nici ea străină de curentul anglicizant: *e-mail* (*poștă electronică*), *LP* (*long play*), *PC* (*personal computer*) etc, ca și cuvintele cu topică străină: *Napoca-Hotel, Sexy-Club, Imobiliari Group, Intim-bar, sex-industrie* etc.

Ceea ce deranjează deocamdată, dincolo de prea lungă perioadă de adaptare a anglicismelor, este atacul lor la sistem (ex. Apariția genitiv-dativului nemarcat, de tipul *noul demers al Eximbank*) și utilizarea lor abuzivă, ostentativă, mai ales în limbajul presei. Cred că ecologia lingvistică românească, în momentul de față, două obiective majore: lupta împotriva vulgarizării limbii și supravegherea importului lexical.

■ Ce știți și, mai ales, ce nu știți despre români și limba românilor din Ungaria?

● Informațiile mele sînt indirecte, de natură livrescă și vizează mai ales aspectele istorice. Cu româna din Ungaria am venit în contact abia cu cîțiva ani în urmă. La Universitatea de Vară din Cluj am avut, doi-trei ani la rînd, cîte o grupă de educatoare și învățători din Ungaria. Mi s-a spus că sînt veniți cu intenția de a-și perfecționa cunoștințele de limbă și metodică. Am observat însă un lucru care m-a surprins. Mi s-a spus să vorbesc mai rar, pentru că există un coleg al lor care le traduce spusele mele în maghiară, ca să înțeleagă. De altfel, am constatat că și în pauză vorbeau între ei limba maghiară. Mi-au explicat că le vine mai ușor, e o limbă pe care o cunosc mai bine. Nu mai știu care o fi situația graiului matern, astăzi, la românii din Ungaria. Sper să fie mai bună, adică să poată comunica la fel de ușor și în limba oficială a statului maghiar, și în limba maternă. Dacă noi, românii din Țară, putem să-i ajutăm cu ceva, cred că ar trebui s-o facem.

Biserica Ortodoxă Română din Ungaria la începutul anului 1920

Otlaca-Pustă

În fondul Episcopiei Ortodoxe Române din Arad, existent la Arhivele Naționale locale, găsim o interesantă conscripție privind parohiile consistoriului din Arad, care urmau să rămână în Ungaria în virtutea tratatului de pace în pregătire.

Conscripția enumeră parohiile respective cu întreaga lor apartenență teritorială contemporană, având sub jurisdicție enoriași.

Una din probleme o constituia parohiile care urmau să fie desmembrate prin noua graniță. Astfel, parohia din Otlaca (azi Grăniceri) avea în componență enoriașii din Aletea, precum și cei domiciliați în pusele Hollósháza și Jánosfalva. La fel, parohia din Șiclău avea în perimetrul activității sale două puse. Se menționează și situația parohiei din Socodor care își desfășurase activitatea pe un număr de nouă puse care urmau să fie desmembrate în viitorul apropiat.

Pe lângă evaluarea situației teritoriale a constituit o problemă de lămurit existența unor preoți titulari, avându-l o bună pregătire, ceea ce se constată cu satisfacție cu o singură excepție.

În fruntea listei figurează parohia din Budapesta, având titular pe protosinghelul *Chenadie Bogoevi-*

ciu. Se indică faptul că a împlinit vârsta de 58 ani, și are la activ un serviciu de 19 ani. Caracterizarea lui subliniază că este absolventul teologiei din cadrul universității din Cernăuți. În pregătirea lui sînt cuprinse studiile juridice, efectuate la universitatea din Budapesta. De asemenea, studiile lui au fost completate în Germania la facultatea de filozofie a Universității din Jena. Gradul de protosinghel i-a fost încredințat încă de episcopul Mețianu, în anul 1897. Din alte surse știm însă că această informație a fost eronată, numirea datorîndu-se episcopului *Goldiș*. Conscripția amintită cuprinde în aria contemporană a comitatului Cenad două parohii aflate în plină funcție.

Parohia Bătania, la vremea respectivă, cuprindea credincioșii din acest orașel, avînd încă enoriași risipiți în alte șapte unități administrative formînd filii. Ele sînt nominalizate: Dombegyháza, Mezöhegyes, Kevermes, Dombiratos, Kunágota, Református Kovácsháza și Magyar-Bánhegyes. Funcția de paroh era deservită de preotul *Simion Cornea*, avînd vârsta de 51 ani, și un serviciu neîntrerupt de 26 ani, în Bătania. A fost hirotonit în 1893, de episcopul *Ioan Mețianu*. La bază avea bacalaureat și

teologia absolvită la Arad.

Parohia ortodoxă română din Cenadul Unguresc avea un teritoriu de competență mult mai mare. În perimetrul ei intrau comunele Apátfalva și Királyhegyes, precum și orașul Macău. Deși în vremea respectivă la Seghedin nu prea erau enoriași de păstorit, pentru parohul din Cenadul Unguresc o sarcină capitală reprezenta catehizarea multor elevi înscriși la licee.

Funcția de paroh devenise vacantă, deoarece titularul ei dr. *Petre Ionescu* din motive politice a părăsit singhelia cu luni în urmă, și a plecat la Budapesta. Din alte surse cunoaștem faptul că de mai mulți ani parohia era deservită de suplinitori, titularul fiind implicat în funcții publice.

Conscripția constată că în comitatul Bichiș există șase parohii.

În Orașul Mare Românesc din Giula sînt legalizați doi parohi. *Alexadru Popovici* avea la vremea respectivă 54 ani și 28 ani de păstorire la parohii, din care șase la Giula. A fost sfințit de episcopul *Ioan Mețianu*, iar singhelia respectivă i-a fost acordată de episcopul *Papp*. Cealaltă funcție de paroh i-a revenit lui *Ștefan Munteanu*. Figură distinsă, cu doctorat obținut la universitatea din Cernăuți a fost sfințit în anul 1916, de episcopul *Ignatie Papp*, acordîndu-i singhelie direct la Giula. În timpul convulsiunilor „terorii albe” ce a urmat, ambii preoți din Giula au părăsit parohia, *Ștefan Munteanu* ajungînd profesor la teologia din Oradea.

În Orașul Mic Românesc, din anul 1881 servea preotul *Petru Biberia*. Avînd vârsta patriarhală de 79 de ani și peste cinci decenii de păstorire, postul lui s-a declarat vacant pe data de 1 octombrie 1918. În condițiile date, completarea parohiei nu a mai putut avea loc și respectabilul *Petru Biberia* a servit în toate parohiile din Giula pînă la moartea lui, intervenită în anul 1922.

O parohie întinsă avea centrul în orașul Ciaba (Bichișciaba). În perimetrul parohiei intrau și localită-

țile Orosháza, Doboz și Ciorvaș. Parohia devenise vacantă în anul 1918, episcopul însărcinînd cu administrarea pe tînărul *Caius Turic*, care abia împlinise 25 ani. El fusese hirotonit, cu doi ani în urmă, de episcopul *Ignatie Papp* ca absolvent al teologiei din Arad. Din alte surse cunoaștem faptul că la scurt timp a plecat din Bichișciaba, fiind angajat în 1920 de centrul eparhial al Aradului.

O parohie străveche funcționează în Bichiș. Și în acest caz, parohia era întinsă, cuprinzînd și filiile Vésztő, Szeghalom, Mezőberény și Endrőd. Parohia se găsea într-o situație dificilă. Titularul ei, *Alexie Popovici*, servea de decenii, și împlinise vârsta de 62 ani, fiind bolnav. În ajutorul lui fusese trimis și un tînăr, dar ambii, în timpul convulsiunilor care au urmat, au plecat în România, parohia rămînînd vacantă mai mulți ani, la fel ca și cea de la Bichișciaba.

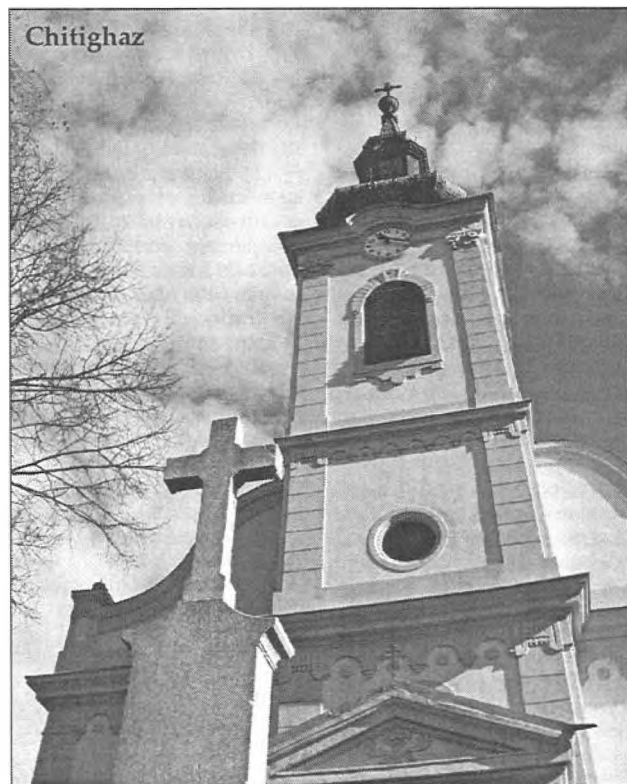
O parohie foarte întinsă aparținea de Chitighaz. În afară de localitatea centrală, parohia deservea și credincioșii din Magyar-Bánhegyes, Medgyesegyháza, Nagykamarás, Almáskamarás, Bánkut și Kakucpuszta. În schema de organizare a parohiei figurau două posturi de paroh. În momentul întocmirii conscripției, în realitate

era în funcțiune doar *Vasile Beleş*, hirotonit în anul 1884. El și-a păstrat scaunul pînă la decesul din anul 1928. Documentul amintește și de *Ioan-Iosif Ardelean*, care împlinise vârsta de 70 ani și avînd la activ 45 ani de serviciu preoțesc. El fusese hirotonit încă în anul 1875, de episcopul *Ioan Mețianu*, care i-a acordat și singhelie. Episcopia îl considera deficient, iar parohia lui era deservită de șase ani de un capelan, care însă nu s-a mai permanentizat.

În anii 1919–1920, conscripția găsește în funcție la „Pusztá Meghieș” (Otlaca Pustă) pe preotul *Teodor Draia*, instalat în 1913. Avea 34 de ani, fiind hirotonit în 1907, de episcopul *Ignatie Papp*, care i-a acordat și singhelie. Nici el nu persistă în funcție, părăsind-o în toiu convulsiunilor, în anul 1920.

Documentul amintit subliniază situația precară în care au ajuns parohiile ortodoxe române ale consistoriului din Arad, rămase în Ungaria. În acest context se evidențiază și mai mult străduințele protosinghelului *Ghenadie Bogoevici* și mai ales ale parohului *Simion Cornea* din Bătania de a asigura supraviețuirea parohiilor, în ciuda unui climat oficial opresiv.

Eugen Glück

Chitighaz

Anul 50

Fișier al colaboratorilor FOII (34)

Caterina Tiritean

debut de presă • referent în învățământ • profesor

Dacă școala în limba română a avut un mare rol în constituirea intelectualității autohtone, de-a lungul celor peste 50 de ani, sarcinile didactice și organizatorice au căzut pe cele două importante centre de formare a profesorilor, Budapesta și Seghedin. Preocupările profesorilor trebuiau să acopere toate domeniile școlii: programe, perfecționare, manuale și cursuri. La început, această activitate fiind sporadică și individuală, s-a simțit nevoia constituirii unui colectiv propriu al comunității, care să ducă la o soluție de reducere a activităților didactice doar prin cursurile din România. Primul val de intelectuali-profesori ai comunității implicați în această amplă acțiune l-a constituit grupul cadrelor de la Seghedin (Mihai Cozma, Gheorghe Petrușan, Gheorghe Mészáros, Vilmos Váncsa), urmat de acțiunile inițiate de Institutul Național de Pedagogie.

Între două mari activități, complementare prin sfera de preocupări, s-a desfășurat destinul intelectual al Caterinei Tiritean (n. 1931): una de profesor, în diverse centre și la diverse trepte ale învățământului, cealaltă de referent-lector la catedra de naționalități a Institutului

budapestan. În ambele a pus pasiune, energii și un înalt cult al muncii responsabile. În cazul profesorului, dragoste de elevi, exigență imbinată cu devotament, elan tineresc până la uitare de sine, în celălalt caz, implicare responsabilă, tenacitate și ritm susținut al contribuțiilor personale. Cît din acest entuziasm înclină balanța spre primul domeniu, mult mai activ, „mai viu” cum mărturisea cîndva, și cît spre cel de funcționar al institutului, mult mai searbăd și convențional, doar lumina de pe amintirile nestinse ale Caterinei Tiritean poate oferi lecția morală mai tinerilor profesori sau cercetători. În 1955, cînd revenea în calitate de profesoară la liceul ei de adolescență, a dat de un harnic colectiv de dascăli, adevărate modele de colegialitate, libertate și spontaneitate în activitățile școlii. Dacă e doar să amintim pe Lucia Borza, Ana Varga (Fișa 9) ori Ana Crișan (Fișa 8), a căror tinerețe activă n-a obosit în tot soiul de activități cu elevii, ar fi suficient pentru a recompune tabloul ilustru al unei generații de dascăli de mare generozitate intelectuală. O neferescă rețineră sau mult prea umană modestie a făcut ca ieșirea în presă a Caterinei Tiritean să

întîrzie neiertat de mult, față de inițiativa colegelor sale. Deși prima mențiune în ziar datează din 1952, într-un material al redacției, realizat sub forma unei discuții cu studentii budapeșteni Alexandru Gorun, Alexandru Kövári (nr. 22, 15 iunie), Caterina Tiritean amîna abia pentru perioada a doua a activității sale ieșirea în presa românească. O regăsim în 1962, la o consfătuire de lucru la ELTE, pe probleme de culegere a folclorului, alături de Lucia Borza, Mihai Cozma (Fișa 7) și Al. Király, iar în 1965 la schimbul de experiență de la Giulia, prilejuit de lecția-model a lui Ilie Ivănuș (Fișa 2). În 1960 este coautoare cu Heske Béla la manualul de teoria literaturii pentru școlile medii. Cînd revine ca profesoară la ELTE, în 1971 este amintită cu prilejul inițierii unei expoziții Eminescu la catedră (nr. 11, 1 iunie 1971). Exercițiul și prestația profesorului și-au spus cuvîntul. Cariera de profesor la liceu, implicarea în acțiuni de perfecționare, au îndreptățit-o să se profileze pe probleme metodice și să patroneze acțiunile de practică pedagogică a studenților budapeșteni la Giulia (în 1972). Așa se face că, după dispariția neașteptată a Lievei Santău (Fișa 10),

în 1974, Caterina Tiritean era cea mai potrivită pentru ocuparea postului la catedra din cadrul Institutului de Pedagogie. Perioada de la ELTE a fost una din cele mai plăcute în amintirile acestui colaborator. A avut șansa de a fi în apropierea dascălilor ei, de a se forma în mediul intelectual și colegial al măestrilor Lajos Tamás, László Gáldi, Domokos Sámuel (Fișa 15), Pálffy Endre (Fișa 16), Nagy Béla.

După 19 ani de profesorat, activitatea ca metodist și lector a venit ca o încununare a carierei intelectuale a Caterinei Tiritean. E perioada în care rămîne implicată în mediul școlar, prin participarea ca președintă a juriului unor concursuri pentru elevi, precum cel din 1975, unde scrie rînduri calde despre tînăra pe atunci, în afirmare, Ana Hoțopan (nr. 9, 1 mai 1975, Fișa 25). O pasiune a cercetării metodicii și a organizării practicii pedagogice, ca și implicarea responsabilă în alcătuirea unor noi manuale de limbă română pentru școli, sînt probe deopotrivă ale referentului și profesorului. Colaborările bogate dintre anii 1978–1980 aduc în paginile ziarului românesc un suflu nou în activitatea de perfecționare și devin un auxiliar nemijlocit al muncii dascălilor. Articolele de metodică a predării limbii și literaturii române, publicate în serial, la începutul anului 1978, ating probleme vaste ale literaturii, de la rolul educativ (nr. 1, 2, 1-15 ianuarie 1978), la aspecte practice de studiere în școală (valoarea formativă a operei lirice, nr. 3, 1 februarie 1978, Studiul literaturii române în școală, nr. 4, 15 februarie 1978). Îmbinarea cunoștințelor de literatură cu practica receptării ei la nivel școlar, sugestii pentru o mai bună organizare a orelor și programei școlare, sînt cîteva din cîștigurile de durată ale contribuțiilor substanțiale ale Caterinei Tiritean. Preocupată de a-și ajuta colegii cu

materiale suplimentare, metodistul scrie și despre știința metodicii și practica perfecționării de specialitate. Articole precum: Îmbunătățirea predării și învățării limbii și literaturii române, Despre pregătirea cadrelor didactice, publicate în 1979, dau date despre întreaga activitate desfășurată în cadrul institutului. A îngrijit editarea noii programe de limba română, a editat Îndrumătorul în două volume (1978, 1979), a colaborat la elaborarea mai multor manuale de limbă, literatură, gramatică, culegeri de lecturi. Continuă să participe direct la deja tradiționalul concurs pentru școlarii din comunitățile românești.

Pasiunea și tenacitatea, pe care le-a pus în tot ceea ce a întreprins, au luminat și un alt profil al dascălului. Colegă cu Lucia Borza, Margareta Leu, Florica Abrudan, Ana Varga, Ana Crișan, Caterina Tiritean are și generozitatea rară a colegului care prețuiește valoarea. Gestul său, de a îngriji și edita volumul postum Amintiri mărgăritare (1995) al Anei Varga este mai mult decît nobil, prin spiritul solidarității profesorului, e un gest intelectual al prețuirii înalte față de scrierile risipite prin paginile ziarului românesc. A făcut-o cu multă dragoste, dincolo de grija pentru propriile scrieri, care ar face oricînd un volum individual. Este „satisfacția de a face pentru ea [A. Varga]” ceea ce nu a făcut pentru sine Caterina Tiritean, faptă culturală de înălțătoare lumină interioară.

Cornel Munteanu

Din fișele următoare: Lucia Borza (35), Emilia Martin (36) și încă alții.

„Pinguinul din Brăila” este cea mai bună sportivă a anului 2000 din România

Pentru cei care n-au recunoscut-o din poreclă este vorba despre dubla campioană olimpică la înot, Diana Mocanu. Cea mai populară revistă de specialitate din România, ProSport în fiecare an lansează o anchetă pentru desemnarea celor mai buni sportivi români ai anului. În urma Cotidianului au sosit voturi în număr record, de 10,684. Diana Mocanu are doar 16 ani și după aflarea rezultatului anchetei a declarat următoarele: „Nu-i voi dezamăgi pe cei care cred în mine. Le mulțumesc pentru că, prin votul lor, mă fac să-mi amintesc, din cei unsprezece ani de sport, doar de părțile frumoase.” Însă cariera sa uimitoare n-a fost lipsită nici de momente critice, când era să renunțe la sportul de performanță din cauza eforturilor supraomenești, pe care trebuia să le facă pentru a atinge aceste rezultate, care a lăsat lumea sportului cu gura căscată.

În cele mai grele momente s-a gândit la cei care țin pumnii pentru ea și care

„Pentru mine anul 2000 a fost pe cât de greu, pe atât de frumos. Am avut momente în care regretam faptul că nu pot duce și eu viața fetelor de vârsta mea, dar acum pot spune că nu-mi pare rău de nimic. A fost un an superb!”

Diana Mocanu

totdeauna au avut încredere în succesele sale. S-a gândit la părinți și la tinăra antrenore. În mod ciudat

Diana a fost singura dintre campionii olimpici care nu au explodat de fericire la finalul curselor câștigate, deși aparent ea ar fi fost cea mai îndreptățită. Fata națiunii își explică comportamentul reținut în felul următor: „Chiar dacă pentru mulți a fost o uriașă surpriză faptul că am învins, pentru mine și domnișoara Sachelarie nu a fost deloc. Medaliiile de aur au făcut parte din graficul nostru” – s-a referit Diana Mocanu la munca sistematică de pregătire. În zilele trecute fata minune a sportului românesc s-a aflat în compania celor mai mari. Pe 23 decembrie, Diana Mocanu și antrenore ea Laura Sachelarie au plecat în Insulele Reunion, fiind invitate de Federația Internațională de Natație să participe la un concurs și să petreacă sărbătorile de iarnă, alături de alte nume mari ale înotului mondial: Peter van den Hoogenband, Inge de Bruijn, Massimiliano Rosolino, Domenico Fioravanti și Kovács Ágnes.

Ștefan Crâsta

Carte de vizită

Diana Mocanu

- S-a născut pe 19 iulie 1984, la Brăila
- A început înotul la vârsta de 5 ani, cu antrenore Laura Sechelarie, care o pregătește și în prezent
- Medaliată cu bronz la Campionatul European de seniori din 1999, la 100 m fluture.
- Poreclă: „Pinguinul”
- Hobbyuri: muzică, dans, gimnastică
- În anul 2000:
 - triplă medaliată cu argint la Campionatul European de seniori (50, 100 și 200 m spate)
 - dublă campioană olimpică la Sydney (100 și 200 m spate)
 - deținătoare a recordului olimpic la 100 m spate: 1.00,21

Cei mai buni sportivi români ai anului 2000 (după ancheta ProSport)

1. Diana Mocanu (înot)	4.254
2. Gabriela Szabo (atletism)	2.798
3. Andreea Răducan (gimnastică)	2.663
4. Simona Amânar (gimnastică)	570
5. Marius Urzică (gimnastică)	168
6. Mihai Covaliu (sabie)	136
7. Angela Alupei (canotaj)	35
8. Georgeta Damian (canotaj)	22
9. Doina Ignat (canotaj)	15
10. Mitică Pricop (canoe)	14

Belodedici printre cei mai buni

A mai trecut un tur de campionat, cu plusurile și cu minusurile sale. Cine s-a remarcat? Cine a rămas corigent? Aici veți afla răspunsurile, tema principală fiind mediile fotbalistilor primei divizii, în funcție de calificativele primite în fiecare etapă de redactorii „Gazetei sporturilor”. Conform obiceiului, se analizează situația post cu post. Se poate constata o dominare a echipei argeșene ai cărei jucători sînt lideri în patru dintre cele 11 posturi.

Este foarte interesant și de însemnat revenirea în forță a lui Belodedici, cel mai vîrstnic dintre cei 55 de jucători prezenți în aceste topuri, care în tinerețe a fost, ani de-a rîndul, liderul de necontestat al postului libero.

Portari

1. Cristian Munteanu, Oțelul	6,192
2. Lucescu, Rapid	6,166
3. Arcanu, Brașov	6,066

Fundași dreapta

1. Florentin Dumitru, Steaua	6,200
2. C. Dobre, Univ. Craiova	5,966
3. Apostol, Bacău	5,958

Stoperi

1. Daniel Petroiesc, Astra	6,100
2. Rohat, Petrolul	6,091
3. M. Rădai, Steaua	5,950

Libero

1. Miodrag Belodedici, Steaua	6,100
2. Bodea, Brașov	5,964
3. V. Popa, Gloria	5,821

Fundași stînga

1. Cristian Dancia, Argeș	5,818
2. Tofan, Oțelul	5,807
3. Leahu, Astra	5,800

Mijlocași dreapta

1. Dumitru Ene, Foresta	5,954
2. Pancovici, Petrolul	5,950
3. Kiriță, Dinamo	5,791

Mijlocași închizători

1. Paul Codrea, Argeș	6,071
2. Fl. Pîrvu, Petrolul	6,066
3. Danciu, Univ. Craiova	5,958

Mijlocași de construcție

1. Romulus Buia, Rocar	6,250
2. D. Todoran, Petrolul	6,214
3. Guriță, Oțelul	6,100

Mijlocași stînga

1. Adrian Neaga, Argeș	6,375
2. Brujan, Foresta	5,884
3. P. Stoica, Steaua	5,833

Atacanți 1.

1. Ion Vlădoiu, Steaua	6,423
2. R. Niță, Foresta 6,4	
3. Viorel Ion, Oțelul	6,071

Atacanți 2.

1. Bogdan Mara, Argeș	6,409
2. Păcurar, Foresta	6,115
3. Cl. Niculescu, M. Craiova	6,000

TOP 10

1. Vlădoiu, Steaua	6,423
2. Mara, Argeș	6,409
3. R. Niță, Foresta	6,400
4. Neaga, Argeș	6,375
5. Buia, Rocar	6,250
6. D. Todoran, Petrolul	6,214
7. Fl. Dumitru, Steaua	6,200
8. Cr. Munteanu, Oțelul	6,192
9. Lucescu, Rapid	6,166
10. Păcurar, Foresta	6,115

Planuri sportive la Leta Mare

Suporterii din Leta Mare pot fi mulțumiți de echipa lor de fotbal și de antrenorul ei. De mai mulți ani au o echipă bună dar nu au reușit să se califice într-o divizie mai bună. Se pare că în anul acesta vor reuși să se califice – îmi explică Arva Barna, antrenorul echipei.

– **Sînteți mulțumiți de rezultatele din toamnă?**

Sîntem foarte mulțumiți. Planul a fost ca echipa să ocupe un loc între primele 6 echipe, iar la sfîrșitul sezonului de toamnă am ajuns pe locul 2.

– **Plănuți schimbări în echipă?**

Echipa aceasta e bine formată, încheată, doar mici schimbări dorim să facem. Dintre băieții care au mai jucat la noi și stau în comună ar fi bun un atacant și un mijlocaș. În prezent avem

10 jucători din comună și 8 din Debrețin.

– **Cum vă pregătiți pentru campionatul de primăvară?**

Pînă în 6 ianuarie băieții sînt în vacanță, după care pînă la începutul sezonului de primăvară (4 martie) vom avea săptămînal cîte 3 antrenamente. Încă nu am decis concret, dar dorim să jucăm 10 meciuri de antrenament mai mult în deplasare, cu echipe de calitate.

– **Care este scopul echipei în următorul campionat?**

Atît echipa, cît și conducerea ar dori să se califice în Campionatul Național divizia a III-a (NB III), și chiar avem mari șanse, fiindcă în prezent ocupăm locul 2. Numai financiar nu știm cît sprijin vom primi. Sperăm că și problema aceasta se va rezolva dacă noi vom juca cît mai bine! MIC

Poli Timișoara la Football Winter Cup

Politehnica Timișoara a confirmat participarea la Campionatul de iarnă, numit Football Winter Cup 2001, turneul internațional amical fiind găzduit între 29 ianuarie și 10 februarie de Norcia, din regiunea italiană Umbria. După Steua, FC Național, Rapid, Rocar și FC Argeș, formația de pe Bega este a șasea grupă din România care își anunță prezența la Norcia.

I. C.

ROMÂNIA

Luni, 8 ianuarie

6.00 Telematinal 8.00 Ploaia de stele 9.20 Film 11.00 Surprize, surprize... 13.00 Jurnal 13.15 Ciber-Fan 13.30 Pro Patria 14.30 Serial. 15.00 Cronica 16.30 Serial 17.00 Corect! 17.10 Seniorii cetății 18.00 Info-Mania 18.10 Știri 18.15 Serial. 19.00 Jurnal 19.40 Sport 19.45 Iartă-mă! 20.45 Film 22.30 Jurnalul de noapte 22.45 Decembrie 1989 23.25 Lumea dansului.

Marti, 9 ianuarie

6.00 Telematinal 8.00 Jurnal regional 8.40 Practic TV 9.30 TVR Cluj 10.20 TVR Iași 11.10 TVR Timișoara 12.00 Ora G 13.00 Jurnalul de prînz 13.15 Ciber-Fan 13.30 Iartă-mă! 14.30 Serial. 15.00 Puncte cardinale 15.30 Cronica 16.30 Serial 17.00 Corect! 17.10 Pentru dv. Doamnă! 18.00 Info-Mania 18.10 Știri 18.15 Serial 19.00 Jurnal 19.40 Sport 19.45 Film 21.00 Serial. Șapte zile 21.55 Amprente 22.15 Jurnalul de noapte 22.30 Economia 23.15 Marele Jazz.

Miercuri, 10 ianuarie

6.00 Telematinal 8.00 Jurnal regional 8.40 Practic TV 9.30 TVR Cluj 10.20 TVR Iași 11.10 TVR Timișoara 12.00 Tezaur folcloric 13.00 Jurnalul de prînz 13.15 Ciber-Fan 13.30 TVR Craiova 14.30 Serial 15.00 Panorama. Magazin în limba germană 16.30 Serial 17.00 Românii pentru mileniu trei 17.10 Impas în doi 18.00 Info-Mania 18.15 Serial 19.00 Jurnal 19.40 Sport 19.45 Recurs la morală 21.15 Cu ochii'n 4 22.15 Jurnalul de noapte 22.30 Film.

Joi, 11 ianuarie

6.00 Telematinal 8.00 Jurnal regional 8.40 Practic TV 9.30 TVR Cluj 10.10 TVR Iași 10.50 TVR Timișoara 11.30 Recurs la morală 13.00 Jurnal 13.15 Ciber-Fan 13.30 Drepturile omului 14.30 Serial 15.00 Convingeri 16.30 Serial 17.00 Corect! 17.10 Medicina pentru toți 18.00 Info-Mania 18.10 Știri 18.15 Serial. Pasiuni 19.00 Jurnal 19.25 Sport 19.40 Sport 19.45 Serial 20.45 Academia de presă 22.00 Reflecții rutiere 22.15 Jurnalul de noapte 22.30 Serial.

Vineri, 12 ianuarie

6.00 Telematinal 8.00 Jurnal regional 8.40 Practic TV 9.30 TVR Cluj 10.20 TVR Iași 11.10 TVR Timișoara 12.10 Medicina pentru toți 13.00 Jurnalul de prînz 13.15 Ciber-Fan 13.30 Garantat 14.30 Trupa de șoc 15.30 Tribuna partidelor parlamentare 16.00 Fecereștră spre America 16.30 Serial 17.00 Corect! 17.10 O vedetă... populară 18.00 Info-Mania 18.10 Știri 18.15 Serial. Pasiuni 19.00 Jurnal 19.40 Sport 19.45 Ploaia de stele 21.15 Culise 22.15 Jurnalul de noapte 22.30 Profesioniștii 23.30 Rock la miezul nopții.

Sîmbătă, 13 ianuarie

6.00 O vedetă... populară 6.50 Oameni ca noi 7.20 Desene animate 8.10 Serial. 9.05 Muzică populară! 9.35 Film 11.10 Spectacol Wella 12.00 Serial comic 12.30 Auto Club 13.00 Jurnalul de prînz 13.10 Arca Marinei 15.15 Serial 16.00 Ora G 17.00 Telesciclopedia 18.00 Garantat 100% 19.00 Jurnal 19.25 Sport 19.30 Divertisment și muzică 20.40 Serial 21.35 Noaptea cinefilului 23.05 Jurnalul de noapte 23.25 Marele Jazz.

Duminică, 14 ianuarie

6.00 Ceasul deșteptător 7.00 Universul Credinței 8.00 Desene animate 8.30 Kiki, Riki, Miki. Magazin pentru copii 9.30 Viața satului 11.00 Tezaur folcloric 12.00 De luni pînă duminică 12.45 Jurnalul de prînz 13.00 Național TV Bingo Liberty 16.00 Anul sportiv 2000 17.00 Trupa de șoc 18.00 Serial 19.00 Jurnal 19.25 Sport 19.30 Film 21.20 Știrile de sîmbătă asta 21.50 Videoteca de Aur 22.50 Jurnalul de noapte 23.00 Actualitatea culturală.

TVR

Luni, 8 ianuarie

6.00 Serial (R). Familia Porter 6.25 Serial (R). Piatra magică 6.50 Desene animate 7.15 Veni, Video, Vici! (R) 7.35 Toți, împreună 8.25 NBA – Campionatul Nord-American de Baschet 10.30 NBA Actiona (R) 11.00 Documentar (R) 11.30 Meldoia secolului (R) 12.30 Răscruci (R) 13.00 Desene animate 13.45 Serial. Femeia ispititoare 14.30 Veni, Video, Vici! 14.45 Știri 14.50 Serial. Jonathan Creek 15.40 Documentar 16.10 Bastioanele credinței și civilizației 16.40 Serial. Maisie Raine 17.30 Telegiurnal TVR 2 18.00 Cinci pentru națiune 19.45 Serial. S Club 7 la L.A. 20.15 Obsesia vitezei 21.00 Sport plus 21.45 Știri 21.50 Știri bancare și bursiere 22.00 Teatrul Național de Televiziune prezintă: Chirița în provincie 23.40 TVM Mesager.

Marti, 9 ianuarie

6.00 Serial (R). Familia Porter 6.25 Serial (R). S Club 7 la L.A. 6.50 Desene animate 7.15 Veni, Video, Vici! (R) 7.35 Toți, împreună 8.20 Bastioanele credinței și civilizației (R) 8.50 Obsesia vitezei (R) 9.35 În numele sportului (R) 10.05 Știri 10.10 Sport plus 11.00 Trupa DP2 12.30 Tribuna partidelor parlamentare 13.00 Desene animate 13.45 Serial. Femeia ispititoare 14.30 Veni, Video, Vici! 14.45 Știri 14.50 Serial. Mike Hammer 15.40 Tradiții (R) 16.10 Călătorind prin țară 16.40 Serial. Familia și Legea 17.30 Telegiurnal TVR 2 18.00 Cinci pentru națiune 19.45 Serial. S Club 7 la L.A. 20.15 Pragul de sus 21.40 Știri 21.45 Știri bancare și bursiere 21.50 Film. Dincolo de pod 23.25 TVM Mesager.

Miercuri, 10 ianuarie

6.00 Tip-Top, Mini-Top (R) 6.30 Serial (R). S Club 7 la L.A. 6.55 Desene animate 7.20 Veni, Video, Vici! (R) 7.35 Toți, împreună 8.40 Pragul de sus! (R) 10.05 Știri 10.15 Călătorind prin țară (R) 10.50 Film (R). Dincolo de pod 12.30 Cronici votive (R) 13.00 Desene animate 13.45 Serial. Femeia ispititoare 14.35 Veni, Video, Vici! 14.50 Știri 15.00 Volei feminin 16.35 Serial. Familia și legea 17.30 Telegiurnal TVR 2 18.00 Cinci pentru națiune 19.45 Serial. S Club 7 la L.A. 20.15 Pe muchie de cuțit 21.10 Afaceri la cheie 21.25 E dreptul tău 21.40 Știri 21.45 Știri bancare și bursiere 21.50 Film. Sudul îndepărtat 23.40 TVM Mesager.

Joi, 11 ianuarie

6.00 Călătoriile lui Ics (R) 6.35 Serial (R). S Club 7 la L.A. 7.05 Desene animate 7.35 Toți, împreună 8.25 Veni, Video, Vici! (R) 8.45 Afaceri la cheie 9.00 E dreptul tău 9.20 Știri 9.25 Pe muchie de cuțit (R) 10.30 Film (R). Sudul îndepărtat 12.25 Tribuna partidelor parlamentare 13.00 Desene animate 13.45 Serial. Femeia ispititoare 14.30 Veni, Video, Vici! 14.45 Știri 14.50 Documentar 15.40 Atlas (R) 16.10 Pasărea de foc 16.40 Puls 2001 17.30 Telegiurnal TVR 2 18.00 Cinci pentru națiune 19.45 Serial. S Club 7 la L.A. 20.15 Ora adevărului 21.40 Știri 21.45 Știri bancare și bursiere 21.50 Cinematograful de artă. Începe azi 23.50 TVM Mesager.

Vineri, 12 ianuarie

6.00 Arta apărării (R) 6.35 Serial (R). S Club 7 la L.A. 7.05 Desene animate 7.35 Toți, împreună 8.25 Ora adevărului (R) 9.55 Știri 10.00 Veni, Video, Vici! (R) 10.15 Documentar 11.00 Cinematograful de artă (R) 13.00 Desene animate 13.45 Serial. Femeia ispititoare 14.30 Veni, Video, Vici! 14.45 Știri 14.50 Serial. Samuraiul 15.40 Arca lui Noe 16.10 Spectacolul lumii (R) 16.40 Serial. Marele Bob 17.30 Telegiurnal TVR 2 18.00 Cinci pentru națiune 19.45 Serial. S Club 7 la L.A. 20.15 D'ale lui Mitică 21.15 Documentar 21.45 Știri 21.50 Știri bancare și bursiere 22.00 Film. Bine lucrat! 23.30 TVM Mesager.

Sîmbătă, 13 ianuarie

6.00 Arca lui Noe (R) 6.35 Serial (R). S Club 7 la L.A. 7.05 Desene animate (R) 7.35 Toți, împreună 8.25 Răscruci 9.00 Film. Masa de montaj 10.15 Documentar (R) 10.30 Desene animate 11.00 Serial. Piatra magică 11.30 Trupa DP 2 13.00 On line 13.30 Știri 13.35 Atlas 14.05 Serial de călătorii 14.35 Top TVR 2 15.35 Serial. Parohia Dibley 16.00 Povestiri cu internet neașteptat 16.30 Lumea de mîine 17.30 Telegiurnal TVR 2 17.40 Prețul succesului 18.10 Festivalul „G. Enescu” în America 19.25 Televiziunea, dragostea mea! 20.15 Serial. Familia Porter 20.45 Serial. Jonathan Creek 21.35 Știri 21.40 NBA Action 22.15 Documentar 23.00 TVM Mesager.

Duminică, 14 ianuarie

6.00 On line (R) 6.30 Serial (R). Piatra magică 7.00 Desene animate (R) 7.30 Tradiții 8.00 Medalion de interpret 8.30 Ferma 9.30 Cronici votive 10.00 Călătoriile lui Ics 10.30 Desene animate 11.00 Serial. Piatra magică 11.30 Tip-Top, Mini-Top 12.05 Documentar 13.00 Arta apărării 13.30 Știri 13.40 În numele sportului 14.15 Documentar 15.05 Serial. Star Trek 16.00 Documentar 16.30 Paralele inegale 17.30 Telegiurnal TVR 2 17.40 Serial. Mike Hammer – detectiv particular 18.30 Spectacolul lumii 19.00 Film. Sufereștea femeilor 20.30 Serial. Familia Porter 21.00 Teatrul Național de Televiziune 22.35 Serial. Beavis & Butthead.

ProTV Internațional este transmis pe satelitul HOT BIRD 3, situat la 13 grade Est, putînd fi recepționat cu orice receptor digital local situat pe frecvența **12198,08 MHz**. În România, acest program este transmis **NECODAT** între orele 00.00 – 10.00 (ora României).

Luni, 8 ianuarie

21.00 Știrile ProTV 22.00 Chestiunea zilei pe scurt 22.10 Chestiunea zilei 23.50 Revista presei cu Neculai Constantin Munteanu 24.00 Știrile ProTV 0.10 Profit 0.15 P@oezia 0.20 Reforma la români 0.50 Urmărire generală 1.15 Acasă la bunica 1.30 Viața bate filmul 2.15 Fotbal Divizia A – Rezumat 3.00 Știrile ProTV – Știrile despre viață pur și simplu 3.30 Știrile de Acasă 4.00 Bună dimineața, ProTV e al tău!

Marti, 9 ianuarie

21.00 Știrile ProTV 22.00 Chestiunea zilei pe scurt 22.10 Chestiunea zilei 23.50 Revista presei cu Neculai Constantin Munteanu 24.00 Știrile ProTV 0.10 Profit 0.15 P@oezia 0.20 Profesiunea mea, Cultura 1.15 Acasă la bunica 1.30 Viața bate filmul 2.15 Acasă la români 2.30 Apropo.ro 3.00 Știrile ProTV 3.30 Știrile de Acasă 4.00 Bună dimineața, ProTV e al tău!

Miercuri, 10 ianuarie

21.00 Știrile ProTV 22.00 Chestiunea zilei pe scurt 22.10 Chestiunea zilei 23.50 Revista presei cu Neculai Constantin Munteanu 24.00 Știrile ProTV 0.10 Profit 0.15 P@oezia 0.20 Profeții despre trecut 1.15 Acasă la bunica 1.30 Viața bate filmul 2.15 Acasă la români 2.30 Doctorul casei 3.00 Știrile ProTV 3.30 Știrile de Acasă 4.00 Bună dimineața, ProTV e al tău!

Joi, 11 ianuarie

21.00 Știrile ProTV 22.00 Chestiunea zilei pe scurt 22.10 Chestiunea zilei 23.50 Revista presei cu Neculai Constantin Munteanu 24.00 Știrile ProTV 0.10 Profit 0.15 P@oezia 0.20 Acasă cu Ruxandra Săraru 1.15 Acasă la bunica 1.30 Viața bate filmul 2.15 Acasă la români 2.30 Profashion 3.00 Știrile ProTV 3.30 Știrile de Acasă 4.00 Bună dimineața, ProTV e al tău!

Vineri, 12 ianuarie

21.00 Știrile ProTV 22.00 Chestiunea zilei pe scurt 22.10 Chestiunea zilei 23.50 Revista presei cu Neculai Constantin Munteanu 24.00 Știrile ProTV 0.10 Profit 0.15 P@oezia 0.20 Reforma la români 0.50 Urmărire generală 1.15 Acasă la bunica 1.30 Acasă la români 2.30 la-mă acasă 3.00 Știrile ProTV 3.30 Știrile de Acasă 4.00 Bună dimineața, ProTV e al tău!

Sîmbătă, 13 ianuarie

21.00 Știrile ProTV 21.30 Fotbal 23.00 Acasă la români 0.30 Retrospectivă – Chestiunea Zilei 1.00 Profashion 1.30 la-mă acasă 2.00 Acasă cu Ruxandra Săraru 3.00 Echipa mobilă 3.30 Steaua ta norocoasă 5.30 Retrospectiva P@oezia 6.00 Profesiunea mea, Cultura.

Duminică, 14 ianuarie

21.00 Știrile ProTV 21.30 Concert extraordinar al Colegiului Pro 22.30 Procesul Etapei 24.00 Echipa mobilă 0.30 Vacanța Mare 1.30 Acasă la români 2.30 Doctorul casei 3.00 Superabracadabra 4.30 Apropo.ro 5.00 Echipa mobilă 5.30 Promotor 6.00 Profeții despre trecut.

FM 92,1 MHz STEREO RADIO VOCEA EVANGHELIEI ORADEA

3700 Oradea Str. Cuza Vodă nr. 85.
Tel. 59-430552, Fax.: 59-427372
E-mail: inbox@rve.net
– muzică – știri locale și BBC – emisiuni pentru orice vîrstă
Ascultați RVE non stop și pe Internet la: <http://www.rve.net>
TRANS WORLD RADIO – ROMÂNIA
(Radio Vocea Evangheliei pentru Europa)
AM 1548 KHz zilnic, ora 21.15–21.45
SW 31 și 49 m – vineri: 18.30–18.45 – sîmbătă: 18.00–18.45 – duminică: 18.30–18.45

ÎN LIMBA MATERNĂ emisiune radiofonică în limba română

8 IANUARIE, LUNI (redactor: Petru Cîmpian)

10.30 Introducere, cuprins 10.35 Știri și informații, date meteo 10.45 Evenimente calendaristice 10.50 Interviu, reportaje din viața românilor din Ungaria 11.00 Montaj de muzică populară – redactor: Gelu Stan din Timișoara 11.30 Buletin informativ, date meteo 11.40 Interviu, reportaje din viața românilor din Ungaria 11.55 Încheiere.

9 IANUARIE, MARȚI (redactor: Adam Bauer)

10.30 Introducere, cuprins 10.35 Știri și informații, date meteo 10.40 Evenimente calendaristice 10.45 Interviu, reportaje din viața românilor din Ungaria 11.30 Buletin informativ, date meteo 11.45 Engleza pe înțelesul tuturor – curs de limbă engleză 11.55 Știrile zilei pe scurt, încheiere.

10 IANUARIE, MIERCURI (redactor: Iulia Kaupert)

10.30 Introducere, cuprins 10.35 Știri și informații, date meteo 10.45 Evenimente calendaristice 10.50 Interviu, reportaje din viața românilor din Ungaria 11.30 Buletin de știri, date meteo 11.40 Sport – rubrica lui Adam Bauer 11.53 Avangardiera „Ecranul nostru” 11.55 Știrile zilei pe scurt, încheiere.

11 IANUARIE, JOI (redactor: Adam Bauer)

10.30 Introducere, cuprins 10.35 Știri și informații, date meteo 10.45 Evenimente calendaristice 11.00 „Cuvinte potrivite” – emisiune dialog de cultivare a limbii române 11.15 Interviu, reportaje din viața românilor din Ungaria 11.30 Buletin de știri, date meteo 11.45 Nota săptămînii de Edda Illyés 11.55 Știrile zilei pe scurt, încheiere.

12 IANUARIE, VINERI (redactor: Eva Iova)

10.30 Introducere, cuprins 10.35 Știri și informații, date meteo 10.45 Evenimente calendaristice 10.50 Revista presei „Foaia românească” 10.52 Avangardiera „Ecranul nostru” 10.55 Ce e nou la liceul Bălcescu din Giula? – relatează Andreea Gurzău 11.00 „De la pașape la opse – liceenii” 11.30 Buletin de știri, date, meteo 11.40 Actualități la români din Banatul Sîrbesc – relatează Cornel Mata din Virșet 11.50 Știri și curiozități din România – relatează Simona Pele din Timișoara 11.55 Știrile zilei pe scurt, încheiere.

13 IANUARIE, SÎMBĂTĂ (redactor: Petru Cîmpian)

14.30 Introducere, cuprins, evenimente calendaristice 14.40 Programul bisericilor ortodoxe și al adunărilor baptiste 14.50 Recomandări culturale 14.45 Party Time – magazin de muzică ușoară 15.00 „Pe undele Europei” – magazin euroregional, realizat de studiourile din Timișoara și Seghedin 15.58 Încheiere.

14 IANUARIE, DUMINICĂ (redactor: Petru Cîmpian)

14.30 Introducere, cuprins, evenimente calendaristice 14.40–15.30 Retrospectiva săptămînii (spicuiri din interviurile și reportajele difuzate pe parcursul săptămînii) 15.30 Emisiune religioasă baptistă 15.55 Încheiere.

(Nu răspundem pentru eventualele modificări în programele radio!)

În fiecare seară, între orele 19.00–19.30 se prezintă emisiunea românească, difuzată pe țară. Sumarul acesteia este compus din actualitățile zilei și reportaje, interviuri din viața comunității noastre, respectiv relatări din viața școlilor românești.

Emisiunea de seară, difuzată pe țară, pe lângă frecvențele de 66,29 MHz și 66,14 MHz, poate fi ascultată și pe undele occidentale, pe frecvențele locale ale studiourilor regionale.

Radio Calypso, Budapesta 873 kHz, Radio Debrecin 91,4 MHz, Radio Seghedin 93,1 MHz

Ecranul nostru

10 ianuarie 2000 (m1 ora 13.25)

Reluare: 13 ianuarie 2000 (m2 ora 10.44)

Programul emisiunii românești:

Magazinul românesc va oferi clipe plăcute săptămîna viitoare în primul rînd pentru iubitorii muzicii populare. Dintr-o discuție cu Petru Cîmpian veți putea cunoaște împrejurările în care s-a realizat primul compact disc de muzică populară a comunității noastre. Melodiile interpretate de Svetozar Anu, Vasile Pap și Eva Cozma au apărut pe CD în toamna anului trecut, dar inițiativa a fost luată cu 10 ani în urmă. Bineînțeles, emisiunea Ecranul Nostru vă va oferi și un buletin de știri din actualitățile vieții noastre publice.

Redactor: Ștefan Crăsta

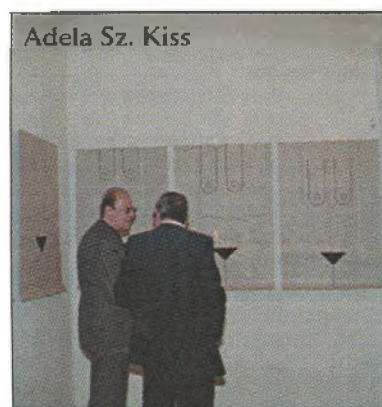
Redescoperirea lumii românești din Ungaria, începând cu anul 1990, de către specialiștii în istorie, oamenii de cultură și de mulți alții interesați de soarta acestora, a tăcut sub imperiul acelor idei care vizau cu prioritate doar problema etnică. Mai puțin sau doar formal, în cele mai multe cazuri ei erau arareori interesați de aceștia, de efortul unora dintre ei de a relua și consolida relația cu România, respectiv de a încerca o integrare firească la nivelul existenței spirituale de prioritate. Din păcate, nu s-au conturat în răstimpul anilor din urmă un sistem de programe de lungă durată, destinate categoriilor socio-profesionale și vârstelor diverse, prin care să se concretizeze tendința comună de apropiere.

De ce mi-am permis să aduc în discuție această problemă, acum când de fapt Muzeul „Țării Crișurilor” propune o expoziție de grup a artiștilor plastici români din Ungaria? Deoarece instituția muzeală orădeană s-a numărat printre cele care au inițiat cercetări româno-maghiare în ultimii zece ani – ale căror concluzii finale urmează să fie incluse într-un volum colectiv, timp în care am fost alături de românii de acolo, cunoscându-i în intimitatea lor, în clipele de destăinuire sinceră. Și, după multe astfel de întâlniri de suflet, am ajuns la concluzia că dincolo de respectul firesc față de țara lor Ungaria, trăirea sentimentului românesc, de către mulți este un fapt de necontestat, pe care avem obligația să îl consolidăm.

Este adevărat că în țară s-a vorbit mereu despre nevoia de a fi alături de românii din Ungaria, dar cele mai multe declarații nu au avut niciodată vreun rezultat. Chiar și instituțiile create pentru a ține o permanentă legătură cu diaspora românească, în general, parcă i-au marginalizat pe cei aflați în imediata apropiere, spre care aceștia s-au îndreptat sporadic, prin gesturi de o clipă, uitând că românii de pretutindeni ne aparțin și nu pot fi tratați printr-o atitudine de conveniență.

Expoziția orădeană a artiștilor plastici români din Ungaria – Ștefan Oroian, Ioan Nistor, Stela Santău, Adela Sz. Kiss, Aurelia Nemeș – își dorește să fie prima dintre un șir de astfel de manifestări care, într-o continuitate a lor, intenționează să ne dezvăluie personalități afiliate unui gen sau altul al artei, să se constituie într-o sărbătoare comună, în preajma Crăciunului. Sunt expuse în sălile Secției de artă a Muzeului „Țării Crișurilor” creații recente, care îi reprezintă pe

Muzeul „Țării Crișurilor”, Oradea CINCI PLASTICIENI ROMÂNI DIN UNGARIA

fiecare într-o etapă a evoluției lor, de maturitate sau de început.

Ștefan Oroian, de pildă, ne oferă pictură și sculptură, lucrări care conturează un microcosmos ce te acaparează și sensibilizează deopotrivă. Formele tridimensionale, de o distincție unică a elaborării, precum și compozițiile construite pe suprafețele plane ale pânzei devin repere ale unor trasee care nu stau sub semnul întâmplătorului. Relațiile spațiale rezultate – între lucrările expuse, dar și în intimitatea picturilor sau sculpturilor se consacră o realitate care stă

sub semnul unei armonii ideale, seducătoare prin linia formelor și puritatea cromatică. Dincolo însă de întreg, descoperim lucrări ce servesc unei viziuni estetice cu recunoaștere în peisajul artelor plastice din Ungaria și România deopotrivă, chiar în plan european, care exprimă forța de creație a unui om abandonat unor experimente moderne ale genului din acest secol, pe care însă le-a asimilat și valorificat cu o constanță impresionantă până acum, opera rezultată fiind una de o necontestată personalitate.

Ioan Nistor este un postmodernist care ne propune stop-cadruuri ce valorifică datele concretului terestru sau ale trăirilor din subconștient. El și-a stabilit drept țel permanent, revenirea la un timp și spațiu ideale, unde șansa regăsirii de sine este posibilă. Pictura, grafica pe calculator, dincolo de clasicitatea sau modernitatea lor ca gen de artă, precum și un vocabular plastic ce aduce în prim plan o structură compozițională și cromatică tensionată, care însă servește compunerii unei lumi unde atât datul concret, cât și cel al frământărilor sufletești coexistă într-o unică comuniune.

Stela Santău este ceramistă prin formare, care încă de la terminarea studiilor și-a dorit să facă „artă pentru artă”. Lucrările sale sunt rezultatul unui joc căruia i se abandonează cu o bucurie nedisimulată, a unui joc în urma căruia se nasc figuri de porțelan sau ceramică de o formă și textură ce dau senzația durabilității, chiar în sens arheologic. Această senzație, rezultată și din promovarea tehnologiei proprii de lucru, i-a permis, totodată, să ajungă la efecte nu atât spectaculoase din perspectiva expresivității plastice a suprafețelor exterioare, cât la o deschidere dăătoare de certitudini.

Adela Sz. Kiss a elaborat o serie de proiecte, în calitate de designer, care ne apropie de unele soluții interesante în ceea ce privește rostul estetic și utilitar al formei într-un ambient căruia trebuie să i se supună. Pe lângă proiectele destinate unor expoziții cu tematică dată, Adela Sz. Kiss este autoarea și ale altora, unde, detașată de pretențiile comenzii sociale, ne înfățișează accentuata dorință de umanizare a locului și obiectului. Ca urmare, structurile ce dau concretețe acestei piese în parte consacra o dinamică ce acordă acesteia șansa dialogului cu spațiul și cu omul ce o utilizează.

Aurelia Nemeș, cea mai tânără din grupul celor prezenți, este o graficiană care a făcut ilustrație de carte, pentru un volum de poezii Eminescu, dar a abordat și creația proprie. Tematica preferată acum este peisajul, un peisaj deloc idealizat, individualizat prin tonalități sobre, riguros strunite la punerile în pagină, printr-o atmosferă ce te îndeamnă la meditație și reverie.

O expoziție care reunește cinci personalități cu traiectorii creatoare diferite, fiecare evidențiindu-se într-un registru comun prin modernitatea vocabularului plastic și prin consistența ideatică a mesajului transmis.

Aurel Chiriac